

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет географії, туризму та історії
Кафедра туризму та економіки

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Казаков В.Л.

«_____» _____ 2025 р.

Реєстраційний № _____

«_____» _____ 2025 р.

РОЗРОБКА КОНЦЕПТУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ
НА БАЗІ КРЕСІВСЬКОГО КАР'ЄРУ

Кваліфікаційна робота здобувачки освіти
 групи ТУР-21

(шифр групи)

ступінь вищої освіти бакалавр

спеціальності 242 Туризм

Образцової Валерії Олегівни

Керівник к.г.н., доцент

Остапчук І.О.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ____ Кількість балів ____

Голова ЕК _____
 (підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК

 (підпис) (прізвище, ініціали)

 (підпис) (прізвище, ініціали)

 (підпис) (прізвище, ініціали)

 (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Образцова Валерія Олегівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

	Стор.
ЗАПЕВНЕННЯ.....	2
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Концепт сільського зеленого туризму.....	7
1.1. Поняття, історія та ресурси сільського зеленого туризму..	7
1.1.1. Поняття «сільський зелений туризм».....	7
1.1.2. Історія.....	10
1.1.3. Умови та ресурси.....	13
1.1.4. Структура.....	16
1.2. Концепт сільського зеленого туризму на базі постіндустріальних об'єктів.....	20
РОЗДІЛ 2. Аналіз туристичного потенціалу Креесівського кар'єру.....	25
2.1. Креесівський кар'єр: історія, особливості, сучасний стан.....	25
2.2. Туристичний потенціал локації.....	28
РОЗДІЛ 3. Розробка концепту сільського зеленого туризму на базі Кресівського кар'єру.....	33
3.1. Ідея і зміст концепту.....	33
3.2. Бізнес-план.....	42
3.3. Економічне обґрунтування та перспективи.....	47
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	59
Додаток А.....	59
Додаток Б.....	64

ВСТУП

Актуальність дослідження. В сучасному світі все більшої актуальності набирають види туризму, які спрямовані на відновлення зв'язку з природою, свідоме споживання та отримання нового автентичного досвіду. Сільський туризм є альтернативним видом відпочинку, який поєднує в собі екологічну свідомість, поєднання з навколишнім середовищем та прагнення туристів пізнати сільський спосіб життя з усіма його особливостями.

В усьому світі даний напрямок туризму активно розвивається вже багато десятиліть. Франція, Голландія, Іспанія, Німеччина, Ірландія та ряд інших європейських країн є лідерами по популярності даного виду туризму як для внутрішніх, так і в'їзних туристів. Україна, переймаючи досвід сусідніх країн, також розвиває цей напрямок рекреації, пропонуючи туристам унікальний досвід пов'язаний із традиційним побутом, локальною кухнею та особливостями життя в сільській місцевості.

Вивченням сільського зеленого туризму (СЗТ) в Україні займалися такі вчені, як:

- **Дишлюк Н. І.** – досліджує роль зеленого туризму в розвитку сільських територій, його економічний потенціал [9].
- **Молдаван Л., Цибух В., Прейгер Д., Єрмолін В.** – аналізують агротуризм як інструмент зайнятості сільського населення [9].
- **Волкова А. О.** – вивчає проблеми та перспективи зеленого туризму в Україні, його соціальну функцію [6].
- **Рутинський М. Й., Зінько Ю. В.** – розробляють теоретичні основи сільського туризму, його концепції та світові тренди [25].
- **Юлія Дащук (ЛНТУ)** – досліджує практичні аспекти розвитку сільського туризму на Волині, його популяризацію [23] та інші.

Проте, незважаючи на те, що тема доволі актуальна, наразі немає єдиного підходу до її вирішення [3]. Аналіз наукових праць, свідчить про те, що вчені підходять до визначення даної теми по різному. Так само, недостатньо вивченим, проте доволі актуальним, є питання розробки конкретних концепцій для окремих

природних об'єктів всередині країні, особливо в сучасній політичній та військовій ситуації. Це підтверджує актуальність теми та потребу у подальших дослідженнях.

Мета кваліфікаційної роботи. Розробити концепт зеленого туризму на базі Кресівського кар'єру.

Завдання дослідження:

1. Дослідити теоретичні основи та історію СЗТ.
2. Визначити умови, ресурси та структуру СЗТ.
3. Дослідити наявні концепти СЗТ на базі постіндустріальних об'єктів.
4. Визначити туристичний потенціал Кресівського кар'єру.
5. Розробити концепт СЗТ на базі Кресівського кар'єру.

Об'єктом дослідження є сільський зелений туризм.

Предметом дослідження є концепт сільського зеленого туризму на базі Кресівського кар'єру.

Методи дослідження: комплексні теоретичні (аналіз та синтез літератури та джерел, історичний та логічні методи); емпіричні наукові (спостереження, порівняння, розрахунок, узагальнення, метод аналогії, картографічні); економічні (розрахунок кошторису створення концепту СЗТ на базі Кресівського кар'єру).

Новизна: комплексний підхід до розробки концепту СЗТ на основі постіндустріального об'єкту посеред міста, який поєднує екотуризм, агротуризм та рекреаційне використання кар'єру і довколишніх територій.

Практичне значення одержаних результатів: запропоновані рішення можуть бути використані органами влади та організаціями, які займаються розвитком туризму в регіоні, для покращення туристичної привабливості міста, а також задоволення рекреаційних потреб містян.

Апробація результатів дослідження.

1) Вперше результати дослідження були апробовані під час проходження курсу «Диверсифікація сільського туризму через збалансованість та креативність: поширення європейського досвіду в Україні» в рамках проекту

№ 620720-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE Diversification of rural tourism through sustainability and creativity: disseminating European experience in Ukraine (DIRUT) за підтримки Програми Erasmus+ Європейського Союзу, напрям Жан Моне. Термін навчання: 25 березня – 17 червня 2023 року. Обсяг годин: 90 годин (3 кредити). Сертифікат No 02125243-3871/2023 <https://drive.google.com/file/d/1jAECeLF1uDEJ2eTvva02Eim9BFW1jh7N/view?usp=sharing>. Апробація відбулась в рамках останнього модулю курсу – Розробки та презентації бізнес-плану розвитку зеленого туризму на базі Кресівського кар'єру (рис. А.1 додатку).

2) Результати дослідження були презентовані та захищені на всеукраїнському конкурсі «See You in Ukraine: Discover the Unseen», присвяченому популяризації маловідомих туристичних локацій України 21 квітня 2025 року в онлайн форматі, де автор дослідження посіла призове перше місце (рис. А.2 додатку).

3) У співавторстві з В. С. Пацюк та І. О. Остапчук була опублікована у фаховому виданні України стаття на тему «Стала регенерація затоплених кар'єрів як передумова створення туристично-рекреаційних комплексів (кейс Кривого Рогу)» (Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Географічні науки») [19].

Структура кваліфікаційної роботи: вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг складає – 62 стор. (з додатками викладеними на - стор. 54-62), список використаної літератури та джерел налічує – 46 найменувань.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

1.1 Поняття, історія та ресурси сільського зеленого туризму

1.1.1. Поняття «сільський зелений туризм».

Туризм є доволі висококонкурентною галуззю, тому для створення якісного та актуального продукту варто враховувати поточні тенденції розвитку туризму - перехід до більш коротших, проте частих відпусток; зростання попиту на «екологічно дружній» туризм; звернення до концепції гедонізації – прагнення до отримання насолоди від життя.

Інтереси сучасних туристів все активніше зміщуються в сторону більш унікальних та змістовних подорожей. Втолені від міської метушні мандрівники прагнуть отримати цікавий та раніше невідомий досвід подалі від урбанізованого середовища та повернутися до первісного способу життя певного етносу, до глибокого коріння та традицій власного народу.

Пейзажі, традиції та дозвілля – три основні складові сучасної туристичної концепції. Таким чином, все більш популярним стає відвідування сільської місцевості з метою пізнання традиційного сільського способу життя з акцентом на екологічну складову – сільський зелений туризм.

У 1991 році Світова Організація Туризму (UNWTO) надала наступне визначення: туризм – це діяльність осіб, які подорожують за межами свого звичайного середовища на певний період, який не перевищує один рік. Метою даної подорожі може бути відпочинок, бізнес або інші, які не пов'язані з діяльністю, що оплачується з джерел за місцем проживання [46].

Сільський туризм, в свою чергу – це рекреаційний вид туризму сконцентрований саме на сільській території. Діяльність у галузі даного виду туризму зазвичай здійснюється в сільських районах, які мають наступні характерні риси:

- низька щільність населення,

- перевага сільського та лісового господарства,
- збережена традиційна соціальна структура та спосіб життя [28].

Згідно з визначенням Організації економічного співробітництва (ОЕС) – сільський туризм має відповідати наступним критеріям:

- розташований в сільській місцевості,
- функціонально сільський,
- сільський за масштабами,
- традиційний за характером,
- стійкий,
- має багато різних видів, що представляють складну структуру сільського середовища, економіки та історії.

Однак варто зазначити, що зовсім мало регіонів матимуть усі ці критерії, саме тому, даний вид туризму доволі часто демонструватиме і деякі міські характеристики. Проте, все ж вважається, що сільський туризм зазвичай побудований на досвіді, характерному для сільської місцевості – відкриті простори, контакт з природою та місцевим населенням. Даний вид туризму також часто описують як тісно пов'язаний з концепцією сталого розвитку, невід'ємно пов'язаний з екологічно чистими формами туризму.

У другій половині XX століття масового розвитку набув сільський зелений туризм, що поєднав у собі характерні складові сільського та екологічного туризму [33]. Сільський зелений туризм за законом України «Про сільський та сільський зелений туризм» визначається наступним чином: відпочинковий вид сільського туризму, пов'язаний з перебуванням туристів у власному житловому будинку сільського господаря, окремому (гостьовому) будинку або на території особистого селянського (фермерського) господарства [22].

Тож можна сказати, що даний вид туризму є одним із видів сільського туризму, а слово «зелений» ставить акцент на його екологічній спрямованості.

Сільський зелений туризм, часто також має назву сільський екологічний туризм або стійкий сільський туризм, зазвичай відноситься до туризму за межами густонаселених регіонів та туристичних центрів. У деяких країнах

сільським зеленим туризмом називають виключно агротуризм, коли туристи активно долучаються до сільськогосподарської праці. У більшості країн – агротуризм є одним із різновидів сільського туризму, і, останній - більше асоціюється з природним туризмом та подорожами у сільську місцевість. Цей вид туризму в більшості відноситься до малосімейних підприємств та підприємницького способу життя на селі.

Заклади сільського зеленого туризму часто розташовані у віддаленій сільській місцевості, далеко від сусідів, а магазини, ресторани та інші заклади зазвичай знаходяться на відстані кількох кілометрів від садиби. Сільський відпочинок як продукт означає спокій та тишу, легку та теплу атмосферу, єднання з природою, насолодження краєвидами та сільською діяльністю.

Основними мотиваційними факторами для даного виду туризму є [41]:

- єднання з природою;
- чисте повітря;
- екологічно чисті продукти;
- зміна міського середовища;
- пізнання сільського способу життя.

Найбільш цікавими видами діяльності для туристів є ті, які не важкі – збір фруктів та овочів, трав, квітів; догляд за дрібними свійськими тваринами, а також допомога у виробництві продуктів з місцевого урожаю та сировини. Сільськогосподарська діяльність в межах даного виду туризму часто дуже тісно переплітається з продажом вироблених на місцевості продуктів або приготування страв з них.

Перевагою даного виду туризму є культурний обмін. Туристи, що відвідують сільську місцевість, мають змогу дізнатись про різні культури, традиції та способи життя, що позитивно впливає на майбутнє світосприйняття та сприяє взаєморозумінню та повазі.

Сільський зелений туризм також надає економічні можливості для розширення місцевих громад, через що місцеві жителі спроможні зберігати свою культурну та історичну спадщину; покращувати якість життя. Збереження

навколишнього середовища – ще одна з переваг даного виду туризму. Сприяння сталим практикам та акцентування уваги саме на екологічних аспектах та відповідальному туризму, сільський зелений туризм забезпечує збереження еко ресурсів та екосистем.

Сільський зелений туризм має на меті стимулювання економічного зростання в сільській місцевості – створення нових робочих місць, підтримання місцевого бізнесу та покращення інфраструктури. Завдяки даному виду туризму мандрівники також отримують цінну інформацію, досвід та навички, які сприяють особистому зростанню та самопізнанню.

Даний вид туризму часто також має на меті екологічну освіту. Прогулянки на свіжому повітрі навколо сільської місцевості з гідом, спостереження за тваринами та вивчення рослинності місцевості, семінари, екологічні воркшопи та програми сталого розвитку територій. Усі подібні заходи мають на меті підвищити обізнаність про необхідність збереження навколишнього середовища та турботи про нього, стимулюють до застосування даних практик в повсякденному ритмі життя.

Сільський зелений туризм зазвичай дуже різниться в залежності від регіону, адже в кожному із них існує своя культура та локальні особливості, які мають унікальні характеристики.

1.1.2. Історія.

Сільський зелений туризм, яким ми його знаємо сьогодні, має доволі цікаву історію, коріння якої сягають доволі глибоко в минуле. Ще за часів античності люди подорожували та шукали притулку в сільських поселеннях, господарі яких приймали подорожніх та надавали їм місце для ночівлі та харчування. В період середньовіччя мандрівні лицарі, паломники та купці також часто зупинялись в селах для перепочинку та ночівлі.

У 19 ст. в Європі з'явилися перші готелі та пансіонати у сільській місцевості. Загалом вони були призначені для місцевої еліти, які хотіла відпочити та оздоровитись на природі.

У його сучасному розумінні даний вид туризму виник як результат промислової революції наприкінці 19 ст. у Великій Британії.[39] В ті роки це покращило життя людей, надаючи їм більше часу та можливостей для відпочинку, а залізниця, побудована для розвитку промисловості, допомагала безпечно та швидко відправляти людей за межі їх постійного середовища.

На початку 1960-х років в Іспанії популярним стало перетворення занедбаних та покинутих аристократичних замків у Каталанських селах на звичайні будинки фермерів, які були відкритими для відвідування.

Часто виникнення сільського зеленого туризму пов'язують із розвитком закладів розміщення типу **Bed&Breakfast**. Цей напрям зародився в післявоєнній Великобританії наприкінці 40-х років XX століття у Лондоні та інших великих англійських містах як альтернатива дорогим готелям [18]. Прототип сучасного американського В&В отримав передумови для свого розвитку під час Великої депресії 30-х років, у вигляді великих фермерських садиб (особливо вздовж транспортних магістралей), декілька кімнат яких пустували і тому здавалися на строк до 7 днів приїжджим [6]. В обох типах В&В передбачалось, що турист живе в одній будівлі із господарями та отримує послуги розміщення і харчування організовані самим господарем.

Також, доволі популярною є версія того, що саме Італія була місцем народження сільського туризму [39] через те, що у 1865 році там була заснована «Національна асоціація сільського господарства та туризму» Проте, не дивлячись на те, що існує багато версій про місце народження даного виду туризму, майже всі вчені сходяться на думці, що саме Європа була місцем, де зародився сільський туризм в 19-му столітті [12].

Цей вид туризму відбувався на фермах та значною мірою розглядався як спосіб диверсифікації прибутку ферми в той час, коли сільське господарство занепадало, а його перший етап називався – агротуристичним.

У 1970-х роках в США, Канаді та інших країнах розпочався період швидкого зростання популярності даного виду туризму, під час якої він поширювався без планування та координації.[39] Сільський туризм відійшов від

поняття агротуризму та виріс у комплексне бізнес середовище, яке включає розміщення, харчування та напої, атракції, спорт, діяльність пов'язану з природою та екологією, ремесло та місцеву культуру. Згодом вид туризму перетворився на один із засобів, які європейці використовували для порятунку від негативного впливу урбанізованих та промислових районів.

Наприкінці 90-х років 20 століття національні Європейські організації об'єднались у European Federation for Farm and Village Tourism (Європейська федерація фермерського і сільського туризму) основною ціллю якої є сприяння подальшому удосконаленню сільського зеленого туризму та інвестування проектів даної галузі [40].

Станом на сьогодні, сільський зелений туризм є одним з най динамічніших сегментів туристичного ринку та пропонує широкий спектр послуг.

Таким чином, загальну історію розвитку даного виду туризму можна поділити на такі етапи (див. рис.1.1)

Рис. 1.1. Основні етапи розвитку СЗТ.

Розробка автора.

Розвиток Сільського зеленого туризму в Україні, умовно можна поділити на три етапи [24]:

- 1) формування – початок 19-го століття – середина 20-го століття;
- 2) становлення приватних форм сільського зеленого туризму – друга половина 20-го століття;
- 3) становлення сільського зеленого туризму, як самостійної галузі – кінець 20-го століття.

Розвитку даного виду туризму в нашій країні сприяють декілька факторів. По перше, після пандемії ковід-19 попит мешканців міст на відпочинок у сільській місцевості подалі від міської метушні почав швидко зростати. Українські села мають доволі унікальну історико-географічну спадщину та багаті рекреаційні ресурси, що є запорукою розвитку для даного типу туризму.

Наявність вільних робітників для обслуговування відвідувачів сільської місцевості, екологічно чиста та подекуди недоторкана сільська місцевість дуже сильно приваблюють любителів екологічно-дружнього та цікавого відпочинку. Гостинність та порівняно невеликі ціни на відпочинок також грають позитивну роль в становленні та розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Переїнявши досвід сусідньої Польщі, в Україні також створили систему екологічної сертифікації «Зелена садиба» яка була напрацьована всеукраїнською спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму [5, 31].

1.1.3. Умови та ресурси.

За результатами аналізу вітчизняного та закордонного досвіду, можна визначити передумови зародження сільського зеленого туризму в різних країнах світу.

Так, до прикладу, у Франції, даний вид туризму почав розвиватись через міграційний процес сільського населення до великих міст. У країні швидкими темпами почало скорочуватися виробництво сиру і вина – продукції, якою французи пишалися протягом багатьох століть [6]. Розвиток сільського туризму був одним із можливий способів подолання проблеми.

На становлення сільського туризму в Німеччині вплинула реалізація державних програм щодо сталого розвитку сільської місцевості [6]. Через їх впровадження, відпочинок став доступним. Навіть ті, хто мали невисокий дохід, мали можливість відновити робочу силу на рідних землях.

На Кіпрі сільський зелений туризм почав розвиватись завдяки державній Кіпрській організації з туризму. Вони розробили концепт, метою якого було

перенаправити туристські потоки з найпопулярніших районів (прибережних) на внутрішні – сільські.

Отже, основними умовами для розвитку СЗТ в сільській місцевості є:

- естетично приваблива екологічна чиста сільська місцевість (де переважає сільській спосіб життя населення);
- транспортна доступність;
- наявність ресурсів;
- розвинута інфраструктура;
- зв'язок з місцевою громадою;
- використання та збереження місцевих особливостей.

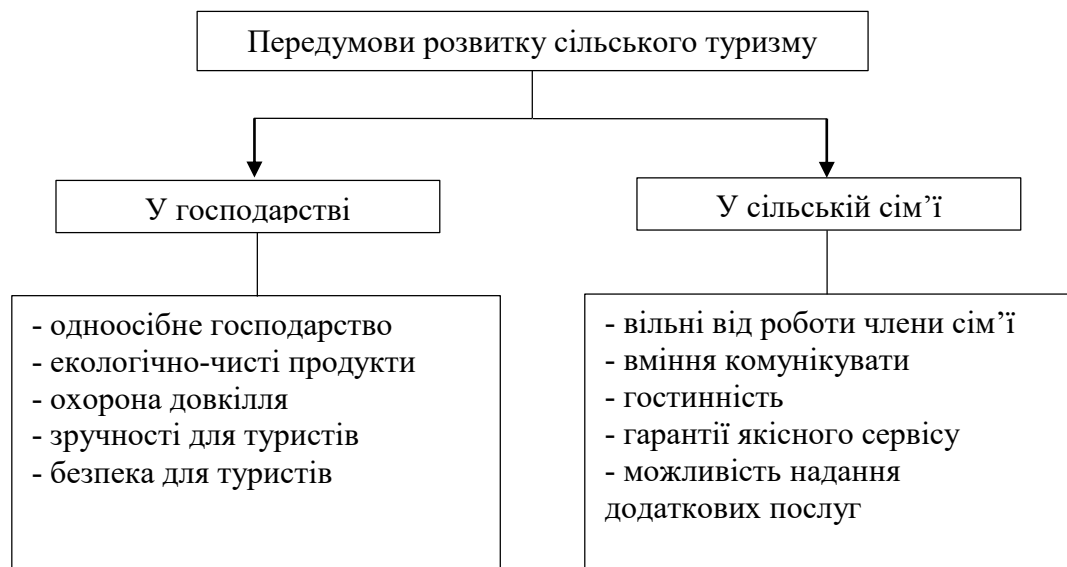

Рис. 1.2. Передумови розвитку сільського зеленого туризму.

Складено автором на основі - Джерело [29].

Як показано на Рис.1.2. , однією з умов розвитку сільського зеленого туризму в місцевості є наявність ресурсів, які б заохочували туристів до відвідування тієї чи іншої локації. У СЗТ саме рекреаційні ресурси є фундаментом успішного процесу розвитку екоагротуристичного бізнесу [29].

Усі вони поділяються на три складові: природні, історико-етнокультурні та соціально-економічні.

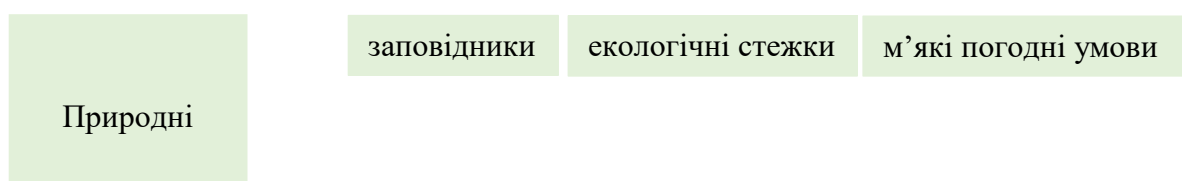

Рис. 1.3. Ресурси сільського зеленого туризму.

Розробка автора.

До природних ресурсів можна віднести ландшафти сільської місцевості, як гармонійне поєднання природних компонентів та сільського способу господарювання і чергування природних місцевостей з аграрними. Історико-етнокультурні в свою чергу включають в себе – культурну спадщину, мистецтво краю, археологічні об'єкти, традиції, звичаї, цінності, народні ремесла та субкультури.

Соціально економічні ресурси - це історично сформована система сільського розселення, традиції народної забудови, традиції аграрної культури місцевого населення, соціальний клімат на селі тощо [29].

В деяких вітчизняних та зарубіжних джерелах також можна знайти таке поняття, як «інформаційні ресурси». До них відносять сукупність усієї наявної інформації про дану сільську місцевість, історичний фундамент, культуру, природу та місцеві особливості, які турист може самостійно знайти, або отримати у туристичного оператора під час вибору місця для відпочинку.

Проте, наявності одних лише ресурсів замало. Варто зазначити, що для їх успішного використання туристична дестинація повинна також мати розвинену туристичну інфраструктуру.

Згідно Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України про туризм» туристична інфраструктура – сукупність різних суб'єктів туристичної діяльності (готелі, туристичні комплекси, кемпінги, мотелі, пансіонати, підприємства харчування, транспорту, заклади культури, спорту тощо), які забезпечують прийом, обслуговування та перевезення туристів [14].

Агрорекреаційна інфраструктура — це сукупність об'єктів, що сприяють організації гостинності на селі. Зазвичай, виділяють два види інфраструктурних об'єктів — виробничий та комунікаційний [25].

1.1.4. Структура СЗТ.

Сільський зелений туризм, таким чином, являє собою складну систему яка має наступну структуру (див. рис. 1.4).

Опис структури СЗТ варто розпочати з її суб'єктів. Місцеві жителі в даній структурі грають роль основних носіїв традицій та організаторів / надавачів послуг - господарі сільських садиб, провідники екскурсій тощо. Вони також можуть проводити майстер класи з народного ремесла, готувати традиційні страви та розповідати про історію та звичаї місцевості.

Туристи в даній системі виступають основними споживачами послуг. Вони зазвичай шукають відпочинку в гармонії з природою та культурною автентичністю. Варто зазначити, що очікування у туристів, які полюбляють даний вид відпочинку зазвичай відрізняються від очікувань звичайних туристів. В своїй більшості вони прагнуть отримати унікальний досвід в екологічно-чистому середовищі, шукають можливостей відчути на собі справжній сільський спосіб життя та полюбляють активний відпочинок.

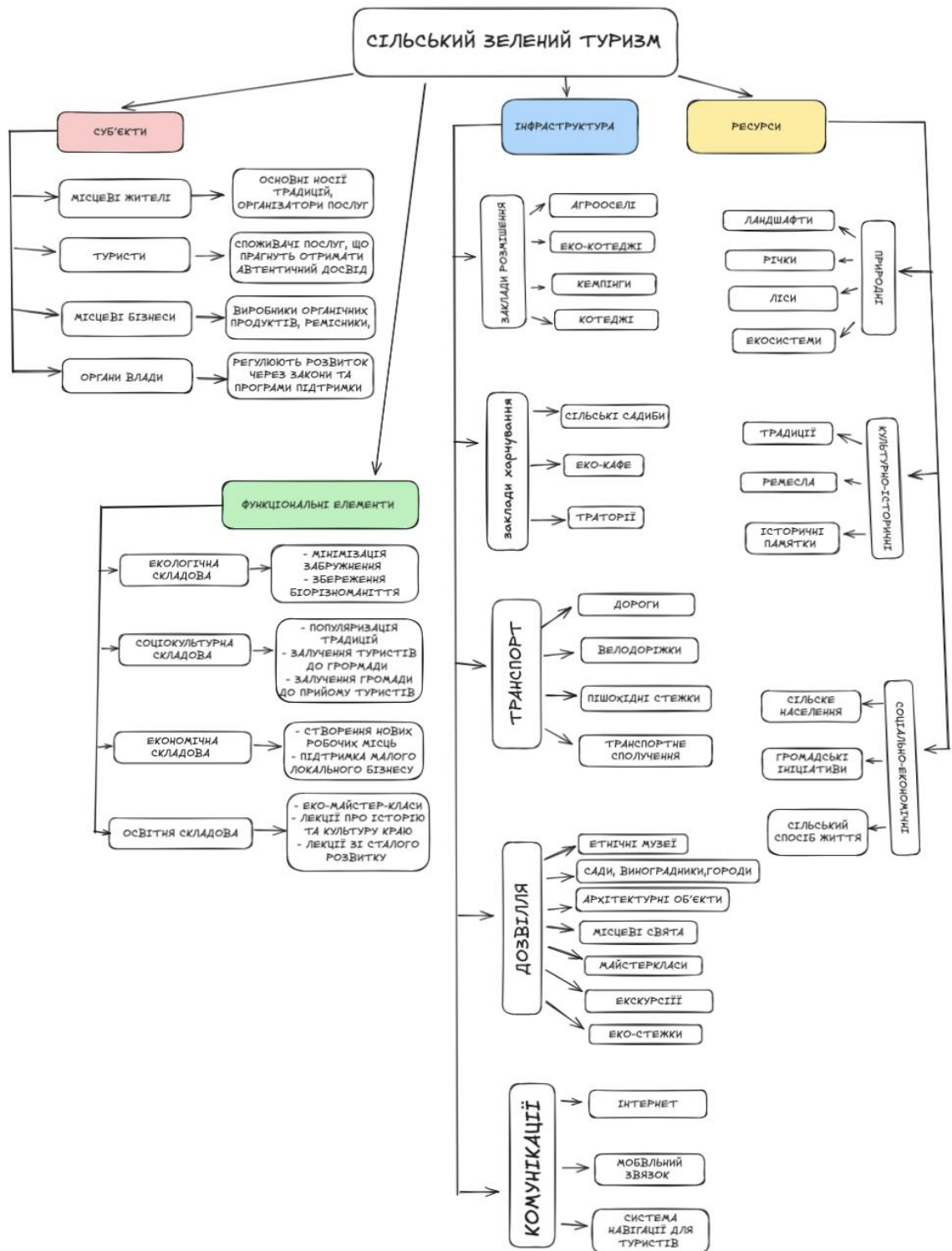

Рис. 1.4. Структура сільського зеленого туризму.

Джерело: розробка автора.

Органами влади в цій системі здійснюється законодавчий контроль за якість надання послуг, а також фінансова підтримка громад та малих бізнесів в

сільській місцевості. Місцеві бізнеси в свою чергу займаються виробництвом локальних органічних продуктів (сири, молоко, овочі, мед, вина тощо), а також можуть надавати інші послуги – проживання, харчування, транспортні послуги та послуги з організації дозвілля.

Не менш важливою складовою структури сільського зеленого туризму є інфраструктура наявна в сільській місцевості. Сюди в першу чергу варто віднести заклади, які надають послуги з тимчасового проживання для туристів: сільські садиби, агрооселі, кемпінги та еко-котеджі. Вони відіграють велику роль в задоволенні від досвіду, який турист отримує від подорожі та мають ряд якостей, яким повинні відповідати.

Заклади харчування також є важливими. Сільські садиби, так само можуть бути закладами для харчування туристів. Зазвичай вони розраховані лише на тих відпочивальників, які там зупиняються, проте в поодиноких випадках можливо також надання послуг харчування для туристів, які проживають в інших закладах розміщення або кемпінгах неподалік. Траторії – маленькі сімейні ресторанчики та еко-кафе теж є складовими даного типу інфраструктури.

Варто зазначити, що зазвичай продукти, які власники того чи іншого закладу харчування, використовують для приготування страв для туристів вирощені та вироблені безпосередньо тут в селі, на місці. Це як раз і є цінністю в даному випадку, адже туристи споживають місцеву продукцію. Це так само допомагає маленьким бізнесам розвиватись, адже власники тратторій, наприклад, можуть закуповувати молоко та сир у власників садіб, де вирощують корів та кіз, а овочі та фрукти – у господарів городів неподалік.

Транспортне сполучення між туристичною дестинацією, наявність вело доріжок, якісних доріг та пішохідних стежок дуже важлива для отримання позитивного досвіду туристом. Якщо до сільської місцевості не прокладені автобусні рейси та відсутні якісні дороги – мотивація великої частини туристів до відвідування даної дестинації значно знижується.

Дозвілля – невід’ємна частина структури даного виду туризму і зазвичай орієнтована на автентичність, екологічність та занурення у сільський спосіб

життя. Варто також зазначити, що дуже важливою є наявність систем комунікації – інтернет з'єднання та мобільного зв'язку. Так само на території сільської місцевості, яка приймає туристів, повинна бути ретельно продумана система навігації з вказівниками головних напрямків та закладів розміщення, харчування та дозвілля.

Ресурси, як вже було вказано в розділі вище – є основою для успішного розвитку даного виду туризму на території сільської місцевості. Їх основний перелік можна знайти на рисунку 1.1.

Ще однією не мало важливою частиною структури сільського зеленого туризму є її функціональні елементи. Екологічна складова, до прикладу, забезпечує мінімізацію забруднення та збереження біорізноманіття. Досягти цього можна шляхом, наприклад, використанням біорозкладного одноразового посуду в закладах харчування, введення обмеження на користування транспортними засобами або пластиковими пляшками всередині місцевості.

Соціокультурна складова допомагає залучити туристів до громади, включити їх у щоденне життя села – догляд за тваринами або збирання урожаю, популяризувати місцеві традиції, обряди, історію. Так само громада, в свою чергу, залучається до прийому туристів та надання їм різних послуг, відродження традиційних свят та обрядів.

Економічна складова - дії, направлені на навчання місцевих жителів основам ведення бізнесу, фінансового менеджменту або підприємництва, а також створення нових робочих місць та підтримки локального бізнесу. Освітня складова включає в себе проведення еко-майстер-класів, освітніх програм про історію та культуру краю або лекції зі сталого розвитку для туристів.

Всі ці елементи тісно переплітаються та співпрацюють між собою, що при успішному функціонуванні системи забезпечує процвітання та розвиток сільського зеленого туризму на місцевості.

1.2. Концепт сільського зеленого туризму на базі постіндустріальних об'єктів

У сучасному світі дуже важливо, щоб туризм узгоджувався з принципами сталого розвитку, забезпечуючи його функціонування у гармонії з природним і соціальним середовищем. Форми туризму, які відповідають цим критеріям, включають м'який туризм, агротуризм, екотуризм, активний туризм і зелений туризм. Культурний туризм також є видом туризму, який дотримується принципів сталого розвитку.

Термін «культурний туризм» відноситься до групових або індивідуальних подорожей, під час яких мандрівники відвідують місця або події, що мають високу культурну цінність або популярність. Такий досвід спрямований на розширення їхнього розуміння світу [35].

Відвідування об'єктів промислової спадщини є одним із компонентів культурного туризму. Цей вид туризму називають «індустріальним туризмом», а відвідування недіючих промислових об'єктів — «постіндустріальним туризмом». Найбільш активним напрямком для даного виду туризму є регіони з міцною індустріальною базою. Використання постіндустріальних об'єктів для туристичних цілей не тільки допомагає надати їм друге життя, але й залучити туристів у регіони.

Існує достатньо велика кількість прикладів використання індустріальних та постіндустріальних об'єктів в туризмі. У таблиці А.1. додатку «Туристичні концепти індустріальних об'єктів світу» наведено найвідоміші приклади перетворення покинутих індустріальних об'єктів в туристичні атракції з вказанням років функціонування індустріальних підприємств, років початку перебудови та років початку їх перетворення на туристичні концепти.

Аналізуючи таблицю, можна зазначити, що в основному на їх основі створюються: рекреаційні та розважальні парки, екологічні концепти, зоопарки та ботанічні сади, значно менше – заклади розміщення, і зовсім не зустріти

прикладів розвитку сільського зеленого туризму, що підтверджує актуальність нашого дослідження.

Xi'an Steel Valley Cultural Park (Китай) – виведений з експлуатації металургійний завод, який було перетворено на культурний центр з музеями, садами та майданчиками для вистав. Проект мав на меті покращити екологічний стан міста та зберегти промислову спадщину. Територія також служить місцем для проведення лекцій та майстер класів.

Toronto Brick Works (Канада) – закинута в кінці 19-го століття цегляна фабрика перетворена на центр екологічної освіти [41]. На території представлені екологічні стежки, ринки для локальних підприємців та малих бізнесів, а приміщення фабрики є локаціями для проведення лекцій для школярів та усіх бажаючих та тему екології та сталого розвитку.

Gas Works Park (США) – парк, створений на території єдиного заводу газифікації вугілля в США, який працював в 1906 по 1956 рік і був куплений містом для використання у якості парку у 1962 році. Парк є традиційною відправною точкою Всесвітньої вело прогулянки в Сіетлі [44].

Соляна копальня у місті Турда (Румунія) – одне з найдавніших місць видобутку солі в сучасній Румунії, яке було перетворене на оздоровчий центр та туристичну локацію. На даний момент на території колишньої копальні знаходяться лікувальні сольові зали, амфітеатр, спортивні зали для занять тенісом, боулінгом, більярдом а також колесо огляду [30].

Світовий досвід також демонструє, що є безліч варіантів того, що можна зробити з виробленими кар'єрами, щоб надати їм друге життя саме у туристичному контексті.

Ерцберг – "Залізна гора" (Австрія) – найбільший відкритий рудник заліза в Європі, рекультивовані схили якого використовують для зимових видів спорту.

Проект «Едем» (Корнуолл, Великобританія) - глобальний екологічний та освітній центр, що розташований у рекультивованому глиняному кар'єрі.

Складається центр з двох критих біомів, які знаходяться на дні кар'єру, та відкритих садів.

Озеро Зенфтенберг (Німеччина) – найбільше штучне озеро, що утворилося внаслідок затоплення колишнього відкритого кар'єру буровугільної шахти Німча в період з 1967 по 1972 рік. Озеро активно використовується місцевими жителями для рекреації та відпочинку біля води [13].

Zip World (Сноудонія, Уельс, Великобританія) – ще один приклад використання кар'єрів для розважальних та туристичних цілей в поєднанні зі збереженням промислової спадщини та екологічним аспектом. Відновлений колишній сланцевий кар'єр використовують як локацію для зіп-лайнів та підземних батутів. Також, на території проводять екскурсії.

Intercontinental Shanghai Wonderland (Шанхай, Китай) – 5-ти зірковий готель, який був побудований в кар'єрі, що був відкритий 20 серпня 2018 року. На сьогодні це наймасштабніше та найбільш креативне використання затопленого кар'єру, а втілення проекту обійшлося в 555 млн. доларів. Цей готель вважається одним з найбільш екологічних місць для проживання в Китаї та складається з 18 поверхів, 2 з яких – знаходяться під водою [37].

Adrenalin Quarry (Великобританія) – сімейний туристичний парк пригод у Мангеніоті, Корноулл. Був відкритий у 2009 році на місці старого затопленого кар'єру. [34] На даний момент на території парку знаходиться 5 атракціонів: Аквапарк, Зіп, Гігантська гойдалка, Метання сокири та Картинг. Атракціони зосереджені на гравітаційних законах та мають низький вміст вуглецю з мінімальним впливом на місцеве середовище.

Quarry Park Adventures (Каліфорнія, США) – парк пригод, що був побудований на місці одного з найбільших діючих гранітних кар'єрів у Калфіорнії - Big Gun Quarry. Відвідувачі парку можуть прокотитись на зіплайні, або отримати досвід вільного падіння, покататись на байдарках в озері, або відвідати дитячу пригодницьку зону.

NOCCO Wakepark (Таллін, Єстонія) – це канатний парк для вейкбордингу в кар'єрі Valdeku недалеко від Талліну. На території парку також

наявна пляжна зона, де можна прийняти сонячні ванни та покупатись. Для любителів більш активного відпочинку є можливість взяти на прокат SUP-дошки, водний велосипед або весловий човен.

Bienvenue au Bioparc de Doué-la-Fontaine (Франція) – біопарк розташований в центрі старих кар'єрів з видобутку черепашнику, простягається на 17 гектарів та є притулком для 1900 тварин та 1200 птахів. [36]. Зоопарк використовує унікальні особливості розташування з користю для тварин, оскільки ландшафт і рельєф кар'єру забезпечуючи схованки, печери, оглядові точки та місця для гніздування птахів.

Саарбрюкенський зоопарк (Німеччина) – найчастіше відвідуваний зоопарк в регіоні в якому налічується близько 1000 тварин 150 видів. Освітня команда зоопарку пропонує екскурсії та проекти для дітей. Теми включають захист вимираючих та рідкісних видів, а також харчування тварин зоопарку. Популярною атракцією є «Ночівля в зоопарку» - коли діти можуть переночувати в зоопарку та побачити, як поведуться тварини вночі, а також святкова програма та фотосафарі [42].

Quarry Garden (Китай) – територія покинутого кар'єру, яка була перетворена на ботанічний сад. Дизайн парку віддає данину китайським традиціям ландшафтної архітектури та акцентує увагу на гірничодобувній історії країни. Відкритий у 2011 році, за перший рік сад відвідало 3 мільйони людей. Відтоді сад щодня приймає близько 10 000 відвідувачів [38]

Sunway Lagoon (Малайзія) - парк площею 36 га побудований на глибині 150 футів (46 м) нижче рівня землі на пустирі олов'яних копалень. Наразі налічується більше 90 атракціонів у шести різних парках, включаючи водні атракціони, штучний пляж з золотистим піском, інтерактивний зоопарк та найбільший у світі басейн зі штучними хвилями. Територія парку розбита на дві зони, також наявні торговельний центр та ресторани [45].

Затоплений кар'єр Зашкувек (Польща) – штучна водойма, яка виникла в наслідок заповнення водою старого вапнякового кар'єру. Складається з двох водойм, які з'єднуються між собою перемичкою та являє собою місцем для

стихійної рекреації жителів Кракову, а «Скелі Твардовського», що знаходяться по сусідству з водоймою, користуються популярністю серед краківських альпіністів.

Узагальнюючи, варто зазначити, що переважна більшість цих об'єктів отримала друге життя у зв'язку із прагненням більш екологічного способу використання цих об'єктів замість їх звичайного індустріального використання чи банальної рекультивації і перетворення на пустища.

Активне залучення подібних об'єктів до туристичної сфери, дозволяє подолати проблеми масового туризму, розпорошити туристів по раніше не популярних територіях, надати новий досвід екологічного, стійкого, пізнавального та активного туризму, зрештою повернути функціонал покинутим територіям та об'єктам, а також створити економічне стимулювання цілих дестинацій.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРЕСІВСЬКОГО КАР'ЄРУ

2.1. Кресівський кар'єр: історія, особливості, сучасний стан

Наприкінці XIX ст. у Криворізькому басейні працювало 32 рудники. У 1898 р. було видобуто 12 млн пудів залізної руди [32].

Протягом 150 років інтенсивна гірничодобувна діяльність, якою так славиться місто, суттєво трансформувала природні ландшафти Криворіжжя, перетворивши їх на антропогенні комплекси. Гірничопромислові ландшафти займають близько 40 тис. гектарів та домінують у структурі регіону [9].

Ландшафт – природний територіальний комплекс, який складається з взаємодіючих природних або природно-антропогенних компонентів, а також комплексів нижчого таксономічного рангу [16].

У Кривому Розі знаходиться 41 кар'єр, 9 з них – діючі; 21 – затоплені, на думку більшості фахівців туристичної галузі міста мають потенціал для того, щоб у майбутньому стати місцем для відпочинку місцевих жителів та туристів.

У 1960 році відкриті родовища граніту міста Кривий Ріг були об'єднані в одне підприємство – Криворізький гранітний кар'єр [21]. Його виробничими підрозділами були Коломийцевський та Жовтневий (Октябрьський), а також Карачунівський кар'єри та каменедробильні заводи.

Кресівський (був. Жовтневий або Октябрьський) кар'єр знаходиться в Покровському адміністративному районі Кривого Рогу, неподалік від житлових мікрорайонів КРЕС, Індустріальний, Зарічний. Вздовж західного борту кар'єру протікає річка Саксагань. Тут відритим способом було започатковано видобуток сірого граніту іще у 19 ст. на землях пом. Довгинцева (є свідчення краєзнавиці Л.О. Похитун і задокументовано ресурсом Oldmaps Google). В ті часи граніт використовували для облаштування брукованих доріг та для виробництва щебеню і будівництва. Пізніше в радянський довоєнний період кар'єр було

розширено. І, зрештою, він набув остаточних рис у період після другої світової війни, коли проводилась розробка Жовтневого родовища сірого граніту за допомогою буро видобувних робіт. Це метаморфічна гірська порода, яка була утворена на завершення проторифтового етапу геологічного розвитку Кривого Рогу (в археї). Саме в цей період часу відбулось вкорінення гранітів, гранодіоритів і тоналітів Саксаганського магматичного комплексу, які складають одноіменний масив розташований на схід від центральної частини Кривбасу. Найбільш широко розповсюдженими серед порід комплексу є граніти складені кварцом, плагіоклазом, біотитом та роговою обманкою. Це дрібно- і середньозернисті, масивні гірські породи сірого та світло-сірого забарвлення [15].

Основними мінералами є (об.%): плагіоклаз (60-70), кварц (20-25), біотит (10- 15). Також в породі містяться магнетит, пірит, апатит та інші (до 1 %). Вік цієї породи 2970 ± 20 млн. років [4].

Граніти Жовтневого кар'єру застосовувались для місцевих потреб – будівництва нових житлових комплексів Кривого Рогу, таких як мікрорайони Зарічний, Гірницький, Індустріальний та інші. Особливою рисою Жовтневого кар'єру є наявність січної, по відношенню до плагіогранітів, дайки діабазів. Викривними породами на кар'єрі є осадові утворення неогенового і четвертинного віку, переважно теригенні з незначною кількістю хемогенних вапняків [4].

У 2000-х роках родовище було відпрацьоване і виведене із державних запасів. Після припинення видобутку було зупинене відкачування підземних вод внаслідок чого останні поступово почали заповнювати чашу кар'єру прагнучі до природнього свого просторового положення (раніше рівень підземних вод, тепер рівень водойми в кар'єрній виїмці).

Кар'єр має серцеподібну форму. Довжина – 450 м, найбільша ширина – 251 м, глибина кар'єру становить 120 м., а глибина озера у 2008 р. - 28,5 м, площа водного дзеркала – 8,6 га. Прозорість води за диском Секкі – 3,5 м. [19]

Наявні 5 кар'єрних терас, екзогенні процеси які пошкодили їх схили спричинили переміщення уламків граніту на днище. В геологічній будові кар'єр складається зі світло-сірих докембрійських гранітів, іноді з домішками польового шпату та каоліну. Клімат на місці розташування кар'єру є помірно-континентальним, середньорічна температура становить $+10^{\circ}\text{C}$. Кар'єр має специфічне географічне положення – всередині жвавого міста посеред спальних мікрорайонів та фактично – у географічному центрі міста, поруч із транспортною артерією.

Кар'єр має типову структуру - днище (затоплене) і борта. Борта складаються з берм - уступів висотою 10-12 м [11]. Спуск до води є доволі крутим.

Борти кар'єру порослі деревами, а колір води – світло блакитний. На південному борту кар'єра є відвал розкритих порід, який має народну назву "Біла Гора". Відвал 2-х ярусний, площа 19,4 га, довжина лінії підніжжя - 1,9 км, довжина - 0,55 км, середня ширина - 0,3 км. У складі порід відвалу зустрічаються мало розповсюджені для нашої місцевості відклади кайнозою – вапняк та кварцовий пісок. Отримав свою назву через білий колір гірської породи. Біла гора - традиційне місце для проведення даунхіл-спусків і крос-кантрі [17]. Саме тут проводяться етапи аматорського кубка України з цього екстремального виду спорту, а з висоти відвалу відкривається панорама міста.

На даний момент ця відпрацьована геосистема активно використовується місцевими жителями для рекреаційно-туристичної діяльності. Вхід на територію – безкоштовний. З інфраструктури наявні: 1 кіоск з напоями та снеками, палатка з чіпсами та квасом і алкогольними напоями, а також необлаштований майданчик для автомобілів. В 2024 році з'явилися лежаки в оренду, навіс, а також різноманітні водні атракції – катання на байдарках, сап-дошках і бананах.

Порівняно з 2015-2018 роком, стан території кар'єру значно погіршився, відпочивальники лишають за собою купу сміття. Проте не дивлячись на це та відсутність офіційного дозволу на купання - локація користується великою популярністю серед жителів міста.

2.2. Туристичний потенціал локації

Туристичний потенціал включає в себе багато компонентів, які доцільно буде поділити на такі основні групи [2]:

- природно-кліматичні компоненти (клімат, ландшафт, екосистеми);
- культурно-історичні ресурси (культурно-історична спадщина, витвори мистецтва, археологічні цінності, традиції, етнос);
- інфраструктура;
- матеріально-технічна база.

В нашому випадку, для оцінки туристичного потенціалу локації, пропонується провести SWOT-аналіз (табл.2.1 нижче) для визначення слабких та сильних сторін, а також зазначити наступне:

- потенціал географічного положення
- наявність природних ресурсів
- економіко-соціальні ресурси
- культурно-історичний контекст
- наявність інфраструктури
- безпеку території.

Локація має гарний потенціал географічного положення – майже в географічному центрі міста, в межах декількох спальних мікрорайонів (Зарічні, Індустріальний, Гірницький, КРЕСу) і в той же час посеред значного приватного сектору, який може виступити основою сільських видів атракцій (два робітничі поселення і пос. Гранітне) та далеко від промислових підприємств. Поруч є транспортні розв'язки, що роблять його доволі доступним для місцевих жителів. Доїхати туди можна громадським транспортом з північного та південного районів міста, найближча зупинка «вул. Гранітна» знаходиться на відстані 1.3 км від самого кар'єру та шлях звідти займає приблизно 20 хв пішки. Автомобілем можна під'їхати значно ближче, проте організована парковочна зона біля кар'єру відсутня.

Таблиця 2.1

SWOT-аналіз Жовтневого кар'єру у туристичному контексті
(розробка автора).

S (Strengths) - Сильні сторони	O (Opportunities) - Можливості
- потенціал географічного положення - унікальні ландшафти - близькість до робітничих поселень - транспортна доступність - естетична привабливість - наявність історико-культурної спадщини - наявність природних ресурсів	- створення рекреаційної зони - створення концепту сільського-зеленого туризму - залучення місцевої громади - створення нових робочих місць - розвиток різних видів туризму на локації - співпраця з навчальними закладами - екологічна просвіта
W (Weaknesses) - Слабкі сторони	T (Threats) - Загрози
- відсутність інфраструктури - сезонність - безпека території - відсутність малих бізнесів	- зміна рівня води - екологічні ризики - нестабільна ситуація в країні - бюрократія

Затоплений кар'єр та відвал «Біла Гора» – є унікальним природно-техногенним ландшафтом в межах міста. Вода в озері на вигляд чиста та має бірюзово-блакитний колір, що робить його візуально привабливим а також є одним із основних рекреаційних природних ресурсів локації. Неподалік кар'єру також протікає річка Саксагань, а навкруги є багато стежок для пішохідних та велопогулянок, мотокросу, екскурсій, фотосесій та різних івентів. Зі стежки на бровці кар'єру та відвалу «Біла Гора» відкривається чудова панорама на місто.

Штучне озеро та унікальний ландшафт складають собою більшу частину природних ресурсів місцевості. Корисні копалини та другорядні мінерали можуть бути цікавими для геологічних екскурсій або колекціонування, а різнокольорові шари порід роблять місцевість привабливою ще й з естетичної точки зору, що дає потенціал для використання її у контексті фото-туризму.

Поступове відновлення природи на раніше промисловій локації є основою для створення пізнавальних екологічних стежок, також можлива співпраця з університетами та школами для залучення учнів та студентів для проведення досліджень та спостережень в галузі природничих наук.

Світ фауни складається в основному з плазунів та різноманітних видів жаб. Іхтіофауна, через малу кормову базу, не дуже розвинута. Флора – різні види трав'янистої та деревної рослинності. Найчастіше можна спостерігати тополю чорну, абрикос звичайний, маслини, лох сріблястий та клен ясенелистий. Наявні типові види для скельних масивів: чабрець, очиток їдкий.

Сезонність, обумовлена континентальним кліматом, обмежує час для використання локації для задоволення рекреаційних потреб пов'язаних з пляжним відпочинком та купанням, проте, не дивлячись на це, має великий потенціал для розширення кількості активностей, для проведення яких можна використовувати дану локацію навіть в холодні пори року.

Щодо економіко-соціальних ресурсів, варто зазначити, що на даний момент місцеві бізнеси на локації відсутні, проте є можливість їх подальшого залучення. Одним із варіантів є співпраця з господарями приватних садиб різноманітного сільськогосподарського спрямування: ловля риби та раків в Саксагані, вирощування городини, ягід, квітів, трав та сільської худоби, можливість долучити стежку вигулу корів німим пастухом. Покращення туристичного потенціалу територій є ресурсом для бізнесу та місцевого трудового населення і дає можливість створити більше робочих місць.

Якщо говорити про культурно історичний контекст, то дана локація є об'єктом промислової спадщини та частиною історії гірничодобувної промисловості та розбудови міста Кривого Рогу. Історія створення кар'єру, використання граніту для облаштування брукованих доріг та у якості щебня у будівництві житлових комплексів міста, облицювання дамби Кресівського водосховища, - надає можливість використовувати локацію не тільки для рекреації, але і в контексті індустріального та культурно-історичного туризму. Місцевість є добре знаною у зв'язку із подіями другої світової війни та

визволення міста в лютому 1944 року, проведенням спеціальної операції під керівництвом А. Шурупова.

Поруч з місцевістю є декілька робітничих поселень, які показують історію освоєння степового краю. Одним із таких поселень є Соколовка – історична місцевість, колишнє село у східній частині Покровського району Кривого Рогу, розташоване на лівому березі Кресівського водосховища на річці Саксагань. Було засноване як робітниче селище у 1922р. переселенцем із села Лозуватка – Соколовським, на честь якого і було назване. У 1930-х це було селище гірників, які працювали на шахтах та рудниках Кривого Рогу.

Бажанове – раніше робітниче поселення, зараз житловий масив, який було названо у честь поміщиці Бажанової, якій належали ці землі, також є цікавим об'єктом. З кінця XIX століття — початку XX-століття жителі там майже відійшли від землеробства й працювали на рудниках [1].

Поруч з кар'єром також знаходиться мікрорайон Зарічний, історія будівництва якого пов'язана з кар'єром, адже гірничу породу, яку там видобували, використовували для його будівництва.

Місцевий фольклор: легенди про «підземні» міста, привиди загиблих шахтарів, пісні та вірші криворізьких авторів про тяжку працю в кар'єрах а також архітектурна спадщина 50-х років, що зберіглась неподалік локації, є складовою для побудови туристичних маршрутів. Кресівський кар'єр наразі входить до програм оглядових турів містом, які організовуються для відвідувачів з інших міст України та одним із ключових екскурсійних об'єктів на маршруті «Контрасти річки Саксагань» [19].

Туристична інфраструктура на території локації повністю відсутня, а безпекова ситуація теж не найкраща. Обумовлено це відсутністю туалетів, душових кабінок та переодягальень; огорожень, навісів, організованих спусків до води та пішохідних доріжок. Організовані парковки для автомобілів та велосипедів відсутні так само як і сервісні зони та фонтани з питною водою. Зовсім непристосованим об'єкт є для відвідування туристами з порушенням функцій організму.

Однак, це не заважає стихійному активному використанню локації з рекреаційною метою (пляжно-купальний відпочинок) та в окремих видах активного туризму (скелелазіння, маунтінбайкінг, піші прогулянки).

Не дивлячись на це, даний об'єкт має великий туристичний потенціал через свою унікальність та наявну природну і культурно-історичну базу, що відкриває можливості для гео-, еко- сільського та активного туризму, екскурсій індустріальної тематики, рекреаційного використання території та створення креативних проектів.

Наявність туристичного потенціалу локації також підтверджує те, що місцеве населення навіть при офіційній забороні на купання там – використовує дане штучне озеро для рекреаційних потреб. Через це велика частина експертів та місцевих жителів вважає, що важливо перетворити місцевість на організоване місце для відпочинку.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА КОНЦЕПТУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ НА БАЗІ КРЕСІВСЬКОГО КАР'ЄРУ

3.1. Ідея і зміст концепту

Для формування основної ідеї концепту перш за все варто провести аналіз локації та наявних там ресурсів, а також визначити актуальність даного питання.

З вищезначених розділів можна визначити, що на даний момент приблизна глибина озера становить більше 30 метрів, вода прозора та має приємний блакитний колір, проте її якість офіційно не контролюється. Природа навколо унікальна: давні гірські породи - граніти, не властиві місту відклади кайнозойської ери – вапняк, кварцовий пісок у відвалі Біла гора; комбінація техногенного ландшафту у вигляді поєднання кар'єру і компактного відвалу; наявність водойми озерного типу; рослинний покрив та тваринний світ – розвинені, проте сама локація перебуває в занедбаному стані (перебуває в стадії саморозвитку), інфраструктура та інші, потрібні для комфортного відпочинку компоненти - відсутні. Однак, Кресівський кар'єр протягом останнього десятиліття активно використовується місцевими жителями з рекреаційною метою. Багато дослідників та активістів туристичного напрямку пропонували перетворити дану локацію в організоване місце для відпочинку.

Подібний проект подавався на грант за програмою Громадський бюджет у 2021 р. Володимиром Казаковим та Оленою Ледовською, однак не набрав для реалізації потрібної кількості голосів. Також, кар'єр фігурує у дослідженнях Вікторії Пацюк та Анни Кольвановської в Україно-Шведському проекті, що спрямований на збереження індустриальної спадщини за рахунок її сталого розвитку. Названими фактами підтверджується актуальність нашої роботи.

Актуальність також підтверджується результатами соціологічного дослідження проведеного Іриною Остапчук та Вікторією Пацюк у 2024 р.: більшість з опитаних респондентів (їх було понад 600) зазначили, що вони радо

користуються наявним рекреаційним ресурсом, але водночас не задоволені умовами рекреації на Криворіжжі.

Виходячи із наявної ситуації, актуальності проблем рекреації для населення великого промислового міста та поєднання виконання рекреаційних функцій із потужним туристичним, освітнім, екологічним потенціалом місцевості ми пропонуємо втілити **ідею перетворення локації Кресівського кар'єру та довколишньої місцевості в осередок сільського-зеленого туризму посеред міста зі збереженням можливості звичайної рекреації**. У світовій практиці відпрацьовані кар'єри використовуються для туристичних та рекреаційних потреб доволі часто: на їх основі створюють парки, зоопарки, місця для водної рекреації, відпочинку на лоні природи або для екологічної освіти. Ґрунтуючись на проведених теоретичних дослідженнях та реалізованих проєктах на базі даної локації ми встановили, що подібний концепт не було реалізовано на жодному кар'єрі, а отже наш - буде достатньо багатограним та унікальним.

Основна ідея – **поєднати унікальний цікавий естетичний постіндустріальний об'єкт 19.ст зі своєю самобутньою історією та сучасний погляд на сільський зелений туризм в поєднанні з багатьма видами активного та природного туризму**. (див. рис.Б.1 додатку) Для реалізації ідеї ми пропонуємо включити локацію Кресівського кар'єру та довколишні території (з перспективою розширення) як основу, та залучивши місцеві бізнеси і жителів сусідніх поселень, створити осередок, де рекреанти зможуть відпочити від міського брудного та шумного середовища і типового способу життя, і відчутти себе єдиним цілим з природою, спробувати на собі сільський спосіб життя та різні види активного способу проведення вільного часу.

Першочерговим завданням є виконання зонування простору в залежності від функцій та за умов мінімального впливу на цінні ландшафти.

Зонування озера Кресівського кар'єру. (див. рис.Б.3 додатку)

Штучне озеро, що виникло у наслідок затоплення кар'єру, - розділити на три зони: водної рекреації, водного спорту та активного відпочинку на воді (включаючи дайвінг) і зони, де буде знаходитись тракторія. Для цього перш за

все потрібно провести експертизу якості води (особливо на наявність токсичних сполук та бактеріологічну чистоту), але при правильній рекультивації штучне озеро має всі шанси стати безпечним місцем для купання та відпочинку на воді. Також передбачається виконання інженерних та гірничо-технічних робіт покликаних покращити стан води та дна водойми.

Зона водної рекреації потребує облаштування у мілководній зоні. Для приємного і безпечного купання потрібно облаштувати стабільні піщані пляжні зони із завезеним піском, побудувати навіси та бесідки для створення затінку, розмістити шезлонги та створити дитячу зону. Окремо облаштувати територію для самодіяльних рекреантів для прийняття сонячних ван.

Зона водного спорту та активного відпочинку на воді передбачає облаштування частини узбережжя та самої водойми під різні види активностей. Частина узбережжя, найменш приваблива та зручна в плані рекреації може бути облаштована під склад обладнання та плавзасобів: SUP-дошок, човнів та каяків з можливістю прокату. Частина водойми має бути відмежована для самостійного використання цих плавзасобів рекреантами та під проведення занять з використання плавзасобів із інструкторами. У найменш завантажені години цю зону передбачається використовувати для проведення занять із SUP- йоги та медитації.

Для **дайвінгу**, слід виділити найбільш глибоководну зону із поділом на дві частини – для новачків (із можливістю інструкторських занять) та професіоналів. Для підвищення атрактивності дайвінгу (як у кар’єрі Зашкувек в Польщі) можна створити штучні підводні об’єкти. Якщо буде можливість залучення сертифікованих та ліцензованих інструкторів із провідних шкіл, можна пропонувати сертифікатні курси з дайвінгу, використання SUP-дошок тощо з можливістю підтвердження набутих навичок сертифікатами.

Тратторія - плавучий ресторан з екологічним концептом «Granite lagoon». Натхненням, для створення плавучого ресторану стало поєднання особистого досвіду роботи авторки дослідження у рестораціях двох країн – Італії та Нідерландів. В Італійському регіоні дуже популярними є невеличкі сімейні

тратторії (сімейні кафе) їжу в яких готують зазвичай з місцевих продуктів регіону, або, навіть городу самих господарів. Зазвичай, вони знаходяться неподалік від домівок власників. Ми пропонуємо створити даний заклад харчування на воді, як дуже часто роблять в Нідерландах. Їх концепт використання водного простору для створення терас, ресторанів та кафе на воді здається дуже цікавим, та з легкістю впишеться в наш концепт.

Екологічна частина концепту полягає в наступному:

- використання шкідливих для довкілля речовин – заборонено, а відходи будуть ретельно сортуватися та утилізуватися (рештки від приготування їжі віддаватимуться фермерам для годування худоби або створення гумусу з подальшим використанням як добрива для рослин, інші відсортовані речовини здаватимуться до ПП «Чисте місто»). Пропонується створити максимально автономний та ергономічний заклад із використанням альтернативних джерел енергії;

- продукти в тратторії будуть лише локальні. Так, вино та алкогольні напої пропонуємо власного виробництва (далі в розділі); молочні вироби, м'ясо та м'ясні вироби, овочі та фрукти – з садіб та фермерських господарств місцевих жителів, яких пропонується залучити до виробництва;

- екстер'єр та інтер'єр тратторії максимально вписані в природне середовище, створені з використанням природних матеріалів даної локації в сучасному дизайні (поєднання сірих гранітів, деревини та скла).

Важливим кроком є створення туристичної інфраструктури – роздягальні, душові кабінки та туалети, а також невеликі МАФи де продаватимуть холодні напої, коктейлі та снеки. Важливо також зробити територію безпечною: створити місця для рятувальників, медпункт з базовим обладнанням, огородити зону для купання буйками та створити правила поведінки на воді та інструкції як діяти, у разі виникнення небезпечних ситуацій. На території завжди повинні бути присутні чергові рятувальники на пляжі та човнах, а також черговий медпрацівник.

Зони для водного відпочинку є частиною концепту, проте можуть бути використані місцевими жителями окремо від контексту сільського-зеленого туризму для звичайної рекреації. Вартість входу на територію буде варіюватись від сезону та кількості послуг, якими будуть користуватись рекреанти.

Неподалік від кар'єру є територія колишньої дробильної станції, там в минулому Інститут Розвитку Міста пропонували проект розчищення простору для проведення вуличних фестивалів – фестивальне поле, а неподалік створити паркову та лісопаркову зону. В майбутньому, при успішній реалізації проекту, також можливе надання цій ідеї другого шансу на існування.

Зонування схилів кар'єру (берм) (див. рис.Б.4 додатку).

За умови попередніх інженерних та гірничо-технічних робіт з укріплення та вирівнювання берм кар'єру, найбільш стабільні та пласкі їх ділянки, планується використати для створення наметового містечка «Terra Ferrum» (від лат. "залізна земля") та розділити його на декілька зон: прокатна зона та кемпінг-маркет, зона для наметів та зони спільного використання. В зоні для наметів обов'язково маркувати місця, в яких можна ставити намети для збереження особистого простору відпочиваючих. В спільних зонах - розмістити мангали та кострові зони, душові з сонячними бойлерами для підігріву води та біотуалети. Також розмістити намети-кафе, де можна буде купити напої та їжу. Створити пункт для зарядки гаджетів, який працює від сонячної батареї, а на всій території наметового містечка - сонячні ліхтарі вздовж стежок.

Пропонується також облаштувати **дитячий майданчик** неподалік пляжної зони. Покриття – пісок та гума, лавки з навісами для відпочинку у затінку, невеликі гірки та гойдалки. На одному зі стійких та безпечніших схилів кар'єру облаштувати **скеледром**. На зону приземлення насипати товстий шар піску для амортизації, встановити інформаційні стенди, місця для оренди обладнання, навіси та лавки для відпочинку.

По всій території функціональних зон будуть проходити **пішохідні доріжки** з вказівниками маршруту та короткою інформацією про місцевість та природу навколо, а також будуть наявні **еко стежки**(див. рис.Б.7 додатку). По

еко стежкам будуть проводитись екскурсії для школярів, учнів дошкільних навчальних закладів та усіх бажаючих. Також, на замовлення могу бути реалізований вже наявний маршрут «Розрив шаблону: контрасти річки Саксагань»

Для людей із порушенням функцій організму буде облаштований **похилий підйомник**, за допомогою якого вони зможуть спуститись до пляжної зони та системи пішохідних доріжок навколо озера. Також важлива наявність спеціальних туалетів та доріжок на піску для пересування на кріслі колісному.

Зонування відвалу «Біла гора» (див. рис.Б.5 додатку).

Поруч із кар'єром (на південь від нього) розміщено відвал «Біла гора», який наразі перебуває в стадії самозаростання, місцями сформовано непотужний шар гумусу, окремі схили і поверхня його зайняті різними рослинними спільнотами. В залежності від результатів проведеного попередньо дослідження, можна здійснити раціональне зонування відвалу з метою **виращування винограду та облаштування садів, засадження ароматичними травами**, тощо. На нашу думку, враховуючи сучасні ознаки самозаростання відвалу та склад гірських порід, даний підхід аграрного використання відвалу є цілком ймовірним. Окрім того правильний обробіток земель виконає меліоративну функцію. Такий підхід дозволить виконати екологічні аспекти концепту та реалізувати основну його мету – створення оази сільського зеленого туризму посеред міста.

При створенні виноградників пропонуємо скористатися досвідом провідних експертів-виноробів, що мають досвід виращування та переробки винограду в центральній Україні. Нам відомо, що Дніпропетровська область знаходиться у степовій зоні, тому виноробство для цієї місцевості - дуже незвична справа, проте на Дніпропетровщині діють більше 100 виноробів, які впевнені що степова місцевість доволі придатна для створення справжнього українського вина [27]. Також, плануємо скористатися досвідом меліораторів, можливо науковців Криворізького ботанічного саду.

В [5] зазначено, що щебенювато-кам'янисті, вапнякові, зв'язно-піщані ґрунти – одні з найкращих для винограду. Виноградники розміщують на ділянках із спокійним рельєфом і кращою природною родючістю ґрунтів – на піщаних землях і пісках, зарослих трав'яною рослинністю, з глибиною підґрунтових вод взимку 0,8-2 м, влітку – 1-2,5 м, з похованими на коренедоступній глибині родючими ґрунтами або вологоємкими прошарками. Призначену під виноградник площу вирівнюють, дотримуючись вимог рекультивації, удобрюють і в серпні – вересні засівають озимим житом, яке використовують як сидерат, засіб боротьби із свинорієм та ерозією [20].

При розбивці виноградників, садів і схилів засіяних ароматичними травами планується одразу облаштувати їх доступність для туристів. Створюючи систему пішохідних доріжок, фотозон, панорамних ділянок тощо. За успішної реалізації проєкту вирощування винограду, плануємо надалі залучити експертів до створення криворізького локального крафтового вина.

На виноробню можна проводити екскурсії, розповідати про особливості вирощування винограду, виробництва та бутелювання вина, а також влаштовувати дегустації для туристів та всіх бажаючих. В подальшому для цього можна облаштувати невеличкий туристичний центр виноробства на вершині відвалу із можливістю демонстрації всіх технологічних етапів, завершуючи дегустацією вина (можливо і в траторії) і можливістю його купівлі.

Доповнити сільську концепцію виноградарства плануємо вирощуванням плодових дерев (вишень, абрикос, які самосівом тут присутні) та плантацій ароматичних трав (чабрець, лаванда, шавлія) із подальшим використанням продукції у траторії, для виготовлення туристичної сувенірної продукції. Сільськогосподарські зони обов'язково мають бути одразу спроектовані під використання їх в туризмі та рекреації.

Частина відвалу також може використовуватись для активного виду спорту – **маунтинбайкінг**, адже «Біла Гора» декілька років підряд була місцем проведення велосипедних змагань - етапів Любительського Кубку України з даного виду спорту.

Зона сільськогосподарської діяльності. (див. рис.Б.2 додатку)

На прикладі досвіду Нідерландів, неподалік кар'єру (можливо на його схилах, схилах відвалу, вздовж р. Саксагань) плануємо створити штучні луки (добравши види відповідно до властивостей субстрату і природної рослинності), які б створювали чудову квіткову композицію протягом всього теплого сезону. Такі зони облаштувати в якості фотозон та передбачити можливість за окрему плату збирати букети на згадку. Тюльпани, соняшник, мак, степове різнотрав'я, а також бавовна в теплі пори роки, а для актуальності в холодну пору року - можна розглянути ротики, календулу та морозник. Також можна вирощувати ароматну люцерну, яка доповнить ароматичну композицію степових трав та є високоякісним кормом для худоби, збагачує ґрунт азотом.

В сільськогосподарському плані на окремих ділянках із достатнім шаром гумусу, спираючись на Європейський досвід з надання можливості всім бажаючим самостійного збирання ягід за символічну плату, можна насадити невеличкі поля з полуницею, малиною, смородиною та при купівлі вхідного квитка - надавати можливість людям збирати ягоди. При цьому їсти їх з кущів можна безлімітно, а за зібрані в кошик ягоди – встановити фіксовану плату за кілограм. Навіть можна долучати туристів до аграрних робіт в залежності від пори року (окрім збору врожаю, посадка та догляд за рослинами).

Умовна зона місцевих садиб (на поселеннях приватного сектору у с. Гранітне та робітничих поселеннях) (див. рис.Б.2 додатку). Садиби місцевих жителів планується залучити до концепту на основі врахування їх спеціалізації в сільському господарстві (хтось вирощує городину та має сади, хтось розводить кроликів та кіз, в когось – є корови, вівці) в якості можливих місць ночівель для туристів (агрооселі), туристичних атракцій (піднавальні аспекти сільського способу життя) та виробників екологічно чистих продуктів харчування (для траторії та гостей). Така співпраця стане взаємовигідною за умови укладення відповідних договорів та дотримання всіх норм законодавства України та стандарти зеленого туризму. Садиби мають гарантувати надання якісних послуг

з організації харчування, проживання і додаткових послуг для туристів. Господарі попердньо мають пройти навчання.

На подібні садиби можна буде проводити екскурсії, запрошувати туристів на вечерю з місцевих продуктів, а також приводити групи дітей дошкільного та середнього віку на екскурсії до міні ферм та ознайомлення з сільським способом життя та українськими традиціями.

Інші садиби, де господарі розводять корів, кіз, займаються вівчарством, залучаються також до туристичної роботи та забезпечення здоровими продуктами траторії.

Для тих, хто хоче повністю поринути в атмосферу сільського життя є ідея залучати туристів провести **день в садибі (на виробництві) з господарями**, залучаючи в межах розумного до всіх видів діяльності. Ранні підйоми, годування тварин, прибирання, догляд за худобою та городиною, садами чи виноградниками, виробництво продуктів харчування. Традиційні для господарів сніданок, обід та вечеря разом із господарями в садибі з місцевих продуктів. Таку атракцію можна поєднувати з іншими способами відпочинку на кар'єрному озері, відвалі, при відвідуванні екскурсій та прогулянок на екологічних стежках, занять риболовлею або обрати як основну програму для одноденного чи багатоденного відпочинку. В будь-якій варіації традиційний сільській спосіб життя завжди можна розбавити іншими видами діяльності або виїхати до гучного міста.

Інфраструктурні зони (див. рис.Б.6 додатку).

Вхідна зона з реєстрації буде знаходитись біля головного входу на територію неподалік від автостоянки. Її функціями передбачається реєстрація відвідувачів, видача кольорових браслетів (в залежності від кількості обраних послуг та мотивів відвідування) і надання інформації про територію та пояснення правил безпеки.

Поряд з кожною функціональною зоною будуть знаходитись прокатні зони з обладнанням де відвідувачі зможуть взяти в оренду спортивний інвентар, намети або спорядження.

Пішохідні доріжки матимуть ширину 2-3 метри і будуть марковані кольоровими стрілками: синій – до водойми, червоний – кемпінг, зелений – еко стежки, жовтий – сільські садиби). Також важливо облаштувати сервісні дороги для електромобілів або візків, за допомогою яких відбуватиметься постачання продуктів та усього необхідного до функціональних зон, кемпінгу, прокатних станцій та тратторії, а також евакуація у разі нещасних випадків тощо.

Вздовж пішохідних маршрутів та на території функціональних зон кожні 200-300 метрів будуть облаштовані зони збору та сортування сміття: контейнери для паперу, пластику, скла та органіки.

За посиланням на ресурс Гугл «Мої карти» а також в додатку «Б» є карта з приблизним розташуванням туристичних та інфраструктурних об'єктів, дидактичних та екологічних стежок.

3.2. Бізнес-план

1. Резюме проекту:

Основна ідея - створити осередок сільського зеленого туризму в межах Кривого Рогу на базі Кресівського кар'єру з двома зонами водного відпочинку, тратторією на воді, кемпінгом, виноробнею, садами, луками, зонами вирощування ягід, міні фермами та залученням місцевих жителів з надання послуг сільського зеленого туризму, проживання, харчування та аматорських занять для туристів та місцевих жителів.

Актуальність полягає в наступному:

- попит на рекреацію біля водойми в степовій зоні Дніпропетровської області та у м. Кривий Ріг (три роки поспіль у міських водоймах заборонено купатися);
- незадоволеність існуючими умовами рекреації на території локації;
- підтримка місцевих активістів та наявність попередніх ініціатив з перетворення локації на зону для рекреації.

Унікальність даного концепту полягає в поєднанні цікавого постіндустріального об'єкту 19 ст зі своєю самобутньою історією з сучасним поглядом на сільський зелений туризм.

2. Аналіз ринку та визначення цільової аудиторії.

Попит обумовлений недостатньою кількістю організованих зон для рекреації в межах м. Кривий Ріг та у передмісті, зростанням інтересу до сталого туризму в світі та Україні, а також відсутністю аналогічних проєктів в межах регіону.

Конкурентами частково є місцеві бази відпочинку, проте в даному випадку мова йде лише про рекреаційну діяльність. Якщо брати до уваги концепт саме сільського зеленого туризму можна вважати, що конкурентами є садиби сільського зеленого туризму в інших регіонах країни, проте навіть в цьому випадку вони не є конкурентами в повному обсязі через відсутність індустріального контексту та транспортну віддаленість.

Соціальними перевагами є створення нових робочих місць для місцевих жителів, підтримка локальних бізнесів та господарів садиб і їх сімей, освітній компонент концепту сприяє екологічній просвіті та вихованню.

Цільовою аудиторією є:

- місцеві жителі Кривого Рогу (рекреація)
- туристи з інших регіонів України та з-за кордону (сільський зелений туризм)
- екотуристи
- любителі відпочинку на природі
- любителі активного відпочинку
- здобувачі освіти всіх ланок (починаючи з дошкільної) та науковці.

3. Опис послуг.

Основними напрямками надання послуг є:

- Послуги сільського-зеленого туризму
- Активний туризм
- Екскурсійні програми

- Послуги харчування
- Послуги проживання
- Послуги прокату спорядження для активного відпочинку на воді
- Послуги прокату спорядження для кемпінгу
- Продаж сувенірів
- Виробництва вина
- Виробництва сиру
- Прокат велосипедів

Комплексний туристичний продукт – «Одна доба в селі у місті».

Туристи матимуть змогу отримати справжній досвід сільського життя прямо в індустріальному серці міста.

В цей продукт входить наступний перелік послуг:

- Проживання в садибі з господарями
- Харчування в садибі місцевими продуктами (сніданок, обід та вечеря)
- Відвідування виноробні, сироварні та садиб де вирощують фрукти та овочі
- Годування тварин та допомога в догляді за ними
- Доступ до всіх зон відпочинку та рекреації
- Пішохідна екологічна екскурсія з гідом
- Сувенірна продукція на згадку.

4. Маркетингова стратегія

Основною ціллю є залучити 5 000 туристів на рік упродовж 3-х років, а також створити бренд «Кресівський кар'єр» як символ унікального поєднання сільського-зеленого туризму на базі індустріальної локації.

Канали просування:

- Соціальні мережі - Instagram, TikTok, YouTube.
- Сайт з можливістю онлайн бронювання
- SEO-оптимізація
- Співпраця з туристичними агентствами найближчих регіонів

- Участь у виставках та туристичних заходах в Україні та закордоном

5. Організаційна структура

Команда складатиметься з:

- Керівника проекту (координація всіх процесів)
- Гіди (екскурсії, експертність в сфері культурно-історичної бази)
- Обслуговуючий персонал (робітники кемпінгу, прокатних станцій, кафе, тратторії, рятувальники, охоронці, клінінг і тд.)
- Маркетолог (розробка SMM стратегії, створення контенту, просування в соціальних мережах)

Партнери:

- Місцеві бізнеси
- Господарі садиб
- Фермери
- Експерти з виноградарства, садівництва, ландшафтного дизайну
- Геологи
- Громадські організації
- Екологічні активісти
- Заклади освіти

6. План реалізації

Етап 1: Дослідження та підготовка

- Провести експертизу води (для купання).
- Отримати дозволи від місцевої влади на використання території.
- Виконати проєктне зонування.
- Виконати інженерно-технічні роботи для рекультивації озера, берегів, берм кар'єру, схилів і поверхні відвалу, облаштування під'їзних шляхів.

Етап 2: Інфраструктура

- Облаштування пляжу, зон відпочинку, кемпінгу, тратторії.
- Будівництво інфраструктури (роздягальні, туалети, МАФи, виноробня).

- Закупівля обладнання (шезлонги, SUP-дошки, човни, намети та інше).

Етап 3: Залучення партнерів

- Укласти договори з місцевими фермерами, садибами, виноробами.
- Провести навчання для місцевих жителів.
- Укласти договори із закладами освіти (розробити річний план екологічних, агро- та навчальних екскурсій, інших освітніх заходів).

Етап 4: Запуск

- Провести рекламну кампанію (соцмережі, локальні ЗМІ).
- Організувати тестове відкриття (безкоштовний день для місцевих).

7. Фінансовий план (орієнтовний)

Стартові витрати:

- Експертиза води та рекультивація: ~200,000-500,000 грн (залежить від обсягу робіт).
- Інфраструктура (пляж, кемпінг, тратторія): ~1,000,000-2,000,000 грн.
- Обладнання (прокат, шезлонги, сонячні панелі): ~300,000-500,000 грн.
- Маркетинг: ~50,000-100,000 грн.
- Разом: ~1,5-3 млн грн (можна шукати гранти чи інвесторів).

Джерела фінансування:

- Гранти (наприклад, від ЄС чи місцевих фондів сталого розвитку).
- Інвестиції від місцевих бізнесів (крупних промислових підприємств в обмін на рекламу).

8. Аналіз ризиків та шляхи їх мінімізації

1. Екологічні проблеми (забруднення води, обвали)

- Мінімізація – постійний моніторинг та спостереження, співпраця з експертами, екологами та геологами.

2. Постійний притік води, мінімізація – відкачування, переброс води у р. Саксагань з певною періодичністю.

3. Низький попит

- Мінімізація – активний маркетинг та вибір правильної стратегії просування, партнерство з туристичним агенціями, закладами освіти.

4. Фінансова нестабільність та збитковість

- Мінімізація – залучення інвесторів, співпраця з фондами, залучення грантів та краудфандинг.

3.3. Економічне обґрунтування та перспективи

Впровадження даного концепту в життя має значний економічний потенціал, проте потребує поступового та комплексного підходу. Ми вважаємо, що варто вводити проект в життя в три етапи, кожен з якого має довжину один-два роки.

В перший рік основною метою є створення базової інфраструктури, налагодження співпраці з місцевими громадами, запуск декількох пілотних послуг та оцінка попиту. В другий рік важливо масштабувати успішні напрямки, вводити нові зони та розвивати вже наявну інфраструктуру. Метою третього етапу буде перетворення об'єкт на самоокупний та просувати його не тільки всередині країни, але і за кордоном (див. табл. нижче).

Таблиця 3.1

Орієнтовні стартові витрати (розробка автора)

Стаття	Орієнтовна сума	Примітки
Екологічна та безпекова експертиза	200 000 – 500 000 грн	Аналіз води, ґрунтів, стабільності схилів та інше
Інфраструктура	1 000 000 – 1 500 000 грн	Доріжки, туалети, душові, парковка, обладнання для людей з обмеженими можливостями
Проживання кемпінг + садиби	500 000 – 800 000 грн	Ремонти та переобладнання територій садіб, намети та кемпінгова інфраструктура
Тратторія	300 000 – 400 000 грн	Побудова, закупка обладнання, розробка меню та інше
Маркетинг	50 000 – 70 000 грн	Соцмережі, реклама у блогерів, сувенірна продукція.
Разом	2 050 000 – 3 270 000 грн	В залежності від масштабу

Таблиця 3.2.

Очікуваний дохід в день у високий сезон на кінець третього року експлуатації
(розробка автора)

Назва послуги	Вартість грн	Кількість користувачів за день	Очікуваний дохід
Проживання кемпінг	70 грн	40	2 800 грн
Вхід на територію	150 грн	100	15 000 грн
Прокат спорядження	50-250	20	3 000 грн
Екскурсії	100-150 грн	5	600 грн
Хрчування	300-400 грн (середній чек)	20-25	7 000 грн
«День в селі у місті»	1 500 грн	2-3	4 000 грн
Всього:			32 400 грн

Перспективи розвитку важливо розділити на короткострокові, середньострокові та довгострокові.

Короткострокові (1-2 роки):

- Запуск пілотних послуг (кемпінг, пляжна зона, екскурсії, екостежки)
- Початок будівництва Тратторії
- Налагодження партнерства з місцевими фермерами та постачальниками
- Реклама через соціальні мережі та співпраця з блогерами, туристичними агенціями міста

Середньострокові (3-5 років):

- Розширення інфраструктури та кількості послуг (виноградники, вело доріжки, глемпінг,)
- Створення успішного бренду «Кресівський кар'єр»
- Співпраця з туристичними агенціями по всій Україні
- Участь у міжнародний туристичних проектах

Довгострокові (5+ років):

- Розширення території та підвищення якості надання послуг
- Самоокупність проекту
- Перетворення на національний туристичний кластер

- Розвиток співпраці з міжнародними туристичними компаніями

Концепція СЗТ на базі Кресівського кар'єру є **економічно доцільною** через:

- унікальність локації;
- високий попит на організований відпочинок біля води у промислових регіонах степових зон;
- можливість поетапного впровадження, що дозволить розподілити фінансове навантаження;
- створення нових робочих місць в регіоні;
- підтримка малого бізнесу;
- можливість подальшого масштабування.

Ключовими умовами успіху при цьому є важливість залучення державної підтримки та пошук приватних інвестицій, дотримання екологічних стандартів та гнучкість у адаптації під потреби туристів регіону. Цей проект має потенціал стати візитівкою Кривого Рогу та привабити туристів в регіон у разі його успішного впровадження.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження, шляхом виконання поставлених завдань було досягнуто його мету – дослідити поняття сільського зеленого туризму та розробити концепт СЗТ на базі Кресівського кар'єру шляхом аналізу світового та вітчизняного досвіду. Це дозволило зробити ряд висновків.

1. Сільський зелений туризм – це вид туризму, який концентрується на рекреації саме в сільських районах. На сьогодні даний вид туризму є одним із перспективних напрямів розвитку індустрії та поєднує в собі можливість відновлення робочої сили зі збереження культурної спадщини, екологічну відповідальність та допомогу в розвитку сільських територій та їх населення. Сучасні тенденції попиту на короткі, але змістовні подорожі з отриманням унікального досвіду та збереження принципів сталості, робить даний вид туризму особливо актуальним.

СЗТ не лише задовольняє потреби туристів у відпочинку на лоні природи, але й сприяє ряду факторів: економічне відродження сільських регіонів – створення робочих місць, розвиток локальних бізнесів та підприємств; збереження культурної ідентичності – популяризації традицій, ремесл та місцевої кухні; екологічна освіта – формування свідомого ставлення до навколишнього середовища.

Важливою рисою СЗТ є його різноманітність, що дозволяє адаптувати його до умов майже будь якого регіону та поєднувати з багатьма іншими видами туризму. Таким чином, сільський зелений туризм, виступає не лише як економічний інструмент, але й як засіб збереження природно-культурного потенціалу територій

2. Сільський зелений туризм пройшов доволі довгий шлях історичного розвитку щоб дійти до сучасних форм його існування. Історичні витoki даного виду туризму сягають античних часів, проте в його сучасному вигляді він сформувався через вплив промислової революції XIX століття. Саме тоді і з'явилися перші організовані форми сільського відпочинку. Саме Європа стала місцем зародження цього виду туризму. Також, варто зазначити, що кожна

країна внесла свій внесок у становлення СЗТ. За часів свого становлення даний вид туризму пройшов еволюцію від звичайного агротуризму, який використовували для диверсифікації фермерських господарств до повноцінного комплексного туристичного продукту, який включає в себе безліч компонентів.

Розвиток СЗТ в Україні також мав свою специфіку. Аналізуючи джерела можна визначити, що даний вид туризму на території нашої країни формувався протягом трьох історичних етапів, та отримав пік розвитку після пандемії COVID-19. Через наявність великої ресурсної бази і наразі є доволі актуальним напрямком для розвитку туристичної індустрії в нашій країні.

3. Аналіз вітчизняного та міжнародного досвіду розвитку СЗТ дозволив виявити передумови його успішного функціонування в різних країнах світу. Таким чином, у Франції він виник як засіб протидії міграції жителів сільських районів до міста, в Німеччині – в результаті державної політики з розвитку даного напрямку в туризмі, а на Кіпрі сільський зелений туризм був інструментом перерозподілу туристичних потоків. Ключовими умовами для даного виду туризму є наявність комплексу факторів: привабливі природні ландшафти; транспортна і фінансова доступність; розвинена інфраструктура; різноманітні ресурси; залучення місцевої громади.

Наявність одних лише ресурсів є недостатньою для розвитку даного виду туризму. Важливо, мати змогу трансформувати ці ресурси у комплексі з іншими важливими складовими у повноцінний туристичний продукт.

Структура СЗТ являє собою складну систему зі своєю особливістю та містить в собі: об'єкти, суб'єкти, інфраструктуру та ресурси. Кожен з них має ще ряд складових, кожна з яких тісно пов'язана між собою та в результаті налагодженої співпраці забезпечує розвиток даного виду туризму на місцевості.

4. Аналіз світового досвіду використання постіндустріальних об'єктів показав, що промислові об'єкти по всьому світу успішно трансформують у рекреаційні, освітні та розважальні центри. Найбільш розповсюдженою є ідея трансформації їх в парки, зоопарки та готельні зони, проте немає жодного досвіду перетворення індустріальних територій на об'єкти сільського зеленого

туризму. Що підтвердило безумовну актуальність дослідження та відкрило нові перспективи для розробки унікального концепту поєднання екологічного, сільського та індустріального туризму в межах індустріального міста.

5. Кресівський кар'єр має доволі багату історію промислового використання та велике значення для міста Кривого Рогу. Його розвиток тісно пов'язаний з гірничо-видобувною історією міста та будівництва його інфраструктури. Після припинення видобутку корисних копалин підземні води затопили кар'єрну виїмку, в результаті чого було утворено техногенне озеро з прозорою блакитною водою. Сам кар'єр утворений докембрійськими гранітами вік яких становить приблизно 2,97 млрд. років та характеризується унікальним для нашого регіону мінеральним складом; має специфічну тектонічну будову. Форма кар'єру серцеподібна, глибина кар'єру становить 120 м, а глибина самого озера 35 метрів.

Наразі дана локація використовується місцевими мешканцями для стихійної рекреації на воді, інфраструктура там відсутня, навколишня територія в доволі занедбаному стані. Проте, це все створює умови для розробки концепції рекреаційної зони на його основі.

6. Встановлено, що територія має величезний потенціал для подальшого її використання в туристичних цілях. Про це свідчить наявність всієї потрібної для цього ресурсної бази: естетично приваблива місцевість, що формується поєднанням природно-антропогенних ландшафтів; водні ресурси у вигляді сформованого переважно підземними водами техногенного озера; відвал з панорамами на місто; історичне підґрунтя; сільські поселення у безпосередній пішій доступності; культура та унікальність локації, - створюють потужну базу для можливості розвитку та перетворення цього об'єкту на місце для сільського відпочинку посеред міста та єднання з природою.

7. Основна ідея концепту полягає в тому щоб трансформувати локацію у багатофункціональний рекреаційно-туристичний комплекс СЗТ. Здійснено поділ території та акваторії на такі зони: водна рекреація – пляж, зона для дайвінгу, тратторія на воді та зона для водних видів спорту; агротуристичні атракції –

виноградники, сади, квіткові луки; сільськогосподарська зона з садибами; інфраструктурна – кемпінги, сервісні зони, санітарні зони, прокат спорядження, виноробня; освітні простори – екостежки, дидактичні стежки, екскурсійні маршрути. Концепція передбачає впровадження екологічних ініціатив та сталого туризму через залучення жителів сільських садиб з поселень неподалік.

8. Розроблено орієнтовний бізнес-план, резюме проекту та визначена його актуальність. Результати аналізу рекреаційного ринку показують, що попит на розроблений концепт буде обмовлений малою кількістю рекреаційних зон у Кривому Розі. Цільова аудиторія проекту - це місцеві жителі, туристи з інших міст, еко активісти та любителі активного відпочинку.

Складена маркетингова стратегія метою якої є залучити 5 000 туристів на рік упродовж 3-х років шляхом використання різноманітних каналів просування. Визначено організаційну структуру та майбутніх можливих партнерів. Складено план реалізації проекту в 4 етапи: 1 - дослідження та підготовка; 2 – інфраструктура; 3 - залучення партнерів; 4 – запуск. Визначено можливі ризики та дії для їх мінімізації.

9. В результаті підрахунку бюджету з'ясовано, що для його втілення в життя потрібно 1.5-3 млн. грн, а джерелами фінансування можуть бути гранти та інвестиції бізнесів. Фінансові показники свідчать про життєздатність проекту, а його приблизний період окупності 3-5 років після повного запуску. Його ключовими конкурентними перевагами є унікальне поєднання індустріальної спадщини та сільського зеленого туризму, вигідне розташування в межах міста, висока транспортна доступність, широкий спектр послуг та екологічна мета.

Визначено, що соціально економічний ефект даного концепту полягає в створенні робочих місць, підтримці локальних бізнесів, підвищення туристичної привабливості регіону, а також сприянню поширення екологічної освіти в регіоні. При цьому головними умовами його успішної реалізації є заручення підтримкою місцевих, державних та приватних інвесторів, ефективний маркетинг та брендинг, а також гнучкість у адаптації до ринкових потреб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. Бажанове. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Бажанове> (дата звернення: 14.03.2025).
2. Безязиченко Я. Види оцінки туристичного потенціалу території. *Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку* : матер. всеукр. наук.-практ. конф., м. Умань, 30–31 трав. 2025 р. Умань, 2019. С. 319–321.
3. Бойко В. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи. *Агросвіт*. 2020. № 22. С. 58. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.22.58> (дата звернення: 06.03.2025).
4. Веліканова Ю. Гранітоїди обрамлення Кривбасу. Геолого-структурна позиція гранітів Східно-Ганнівської смуги. *Мінералогічний журнал*. 2005. № 2. С. 48–57.
5. Виноград росте на більшості ґрунтів. URL: <https://agrotimes.ua/ovochi-sad/vinograd-roste-na-bilshosti-gruntiv/>. (дата звернення 06.03.2025)
6. Волкова А. О. Проблеми та перспективи розвитку зеленого туризму як пріоритетної складової туристичної галузі України у ХХІ столітті. *Ефективна економіка*. 2013. № 10.
7. Габа М. Особливості державного регулювання як основа розвитку сільського зеленого туризму. *Інтелект ХХІ. Львів*. 2016. № 4. С. 90–99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2016_4_12 (дата звернення: 13.03.2025).
8. Горішевський П., Васильєв В., Зінько Ю. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2003. 148 с.
9. Дишлюк Н. Сільський зелений туризм як альтернатива розвитку сільських територій. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2011. № 163, ч. 1.
10. Екологічний вісник Криворіжжя : зб. наук. та науково-метод. пр. / голов. ред. Е. Євтушенко. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. 132 с.

URL: https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/0564/2267/1/ЕКОЛОГІЧНИЙ_ВІСНИК_ВИПУСК_№3.pdf(дата звернення: 13.02.2025).

11. Енциклопедія Криворіжжя / В. Бухтіяров та ін. ; ред. В. Бухтіярова. Кривий Ріг : ЯВВА, 2005.

12. Європейський досвід організації сільського зеленого туризму. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/siltur2.htm(дата звернення: 20.02.2025).

13. Зенфтенбергзе. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki>. (дата звернення: 15.03.2025).

14. Зінько Ю., Гетьман В. Розвиток туризму в національних парках Українських Карпат. *Гори і люди (у контексті сталого розвитку)* : матеріали міжнар. конф, м. Рахів, 14–18 жовт. 2002 р. С. 353–363.

15. Казаков В. Фізична географія Криворіжжя : моногр. навч. кн. Кривий Ріг : Центр-Принт, 2012. 263 с.

16. Лановенко О., Остапішина О. Словник-довідник з екології : навч.-метод. посіб. Херсон : ПП Вишем. В.С, 2013. 226 с.

17. Мандри ріднокраєм.
URL: https://srvk.gov.ua/ua/news/pg/140121192336866_n/(дата звернення: 19.03.2025).

18. "Мандрівка починається з одного кроку" : інформ.-бібліогр. посіб. / упорядкувала Т. Базир. Полтава : Обласна б-ка для юнацтва ім. Олеса Гончара, 2017. 48 с.

19. Пацюк В. С., Остапчук І. О., Образцова В. О. Стала регенерація затоплених кар'єрів як передумова створення туристично-рекреаційних комплексів (кейс кривого рогу). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Географічні науки. Херсон. 2024. № 21. С. 53–61.*
URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2024-21-6>(дата звернення: 17.04.2025).

20. Пилипенко О. Лісові меліорації. Київ : Аграгна освіта, 2010. 282 с.

21. Поздній Є., Казаков В. Природно-техногенні озера у відпрацьованих кар'єрах Кривбасу. *Теоретичні, регіональні, прикладні напрями розвитку*

антропогенної географії та геології : матер. III міжнар. наук. конф. Кривий Ріг, м. Кривий Ріг. 2011. С. 95–102.

22. Про сільський та сільський зелений туризм : Закон України від 04.03.2021 № 5206.

23. Про сільський туризм, культуру подорожей та ЛНТУ-туристичний: інтерв'ю із науковицею кафедри туризму. URL: <https://lntu.edu.ua/uk/media/pro-silsky-turyzm-kulturu-podorozhey-ta-lntu-turystychnyy-intervyu-iz-naukovytskyu-kafedry>(дата звернення: 13.03.2025).

24. Рошко Н. Розвиток сільського зеленого туризму в Україні. *Збірник наукових праць Буковинського університету. Економічні науки*. 2011. № 7. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/roshko.html(дата звернення: 06.02.2025).

25. Рутинський М., Зінько Ю. Зелений туризм. Київ : Знання, 2008. 271 с.

26. Самолук Н. Сільський туризм як перспективний напрям самозайнятості сільського населення. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2012. № 2 (4). С. 180–186.

27. Секрети виноробства у Дніпропетровській області. <https://dnepr.name/uk/eternal-3921-sekrety-vynorobstva-u-dnipropetrovskij-oblasti>. (дата звернення: 22.03.2025).

28. Сільський зелений туризм – від роз'єднаних садиб до територіальних кластерів : практ. посіб. / В. Васильєв та ін. Київ : USAID, Проект ПРООН “Зміцнення бізнес-об-ня малих і серед. підприємств”, 2018. 60 с.

29. Соколенко С., Бузинський М. Особливості діяльності та розвитку об'єктів зеленого туризму у регіонах та проблеми створення міжнародних кластерів у цій галузі. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/sokolenko.htm(дата звернення: 13.03.2025).

30. Соляна копальня у місті Турда. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Соляна_копальня_у_місті_Турда. (дата звернення: 23.03.2025).

31. Спілка сільського зеленого туризму України.
URL: <https://greentour.com.ua>.
32. Учасники проектів Вікімедіа. Криворізький залізорудний басейн.
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Криворізький_залізорудний_басейн(дата звернення: 12.03.2025).
33. Чеглей В. Світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка*. 2011. Т. 33, № 3. С. 203–207.
34. Adrenalin Quarry.
URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Adrenalin_Quarry. (дата звернення: 20.03.2025).
35. Armin Mikos von Rohrscheidt. Культурний туризм. Феномен, потенціал, перспектива. Гнезно : КМБ Друк, 2008.
36. Bioparc de Doué-la-Fontaine.
URL: https://fr.wikipedia.org/wiki/Bioparc_de_Doué-la-Fontaine(date of access: 12.03.2025).
37. Construction on five-star waterfall hotel commences in abandoned Shanghai quarry. URL: <https://newatlas.com/shimao-intercontinental-hotel/22283/>.(дата звернення: 13.03.2025).
38. Designing Our Future: Sustainable Landscapes. American Society of Landscape Architects. URL: <https://www.asla.org/sustainablelandscapes/quarry.html>. (дата звернення: 20.03.2025).
39. Duha V. History of birth and development of rural tourism. *Economic scope*. 2021. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/165-11>(date of access: 13.03.2025).
40. European Federation of Rural Tourism. URL: <https://www.ruraltour.eu>. (дата звернення: 10.02.2025).
41. Evergreen Brick Works. URL: <https://www.evergreen.ca/evergreen-brick-works/>.(дата звернення: 20.03.2025).
42. Herzlich Willkommen im Saarbrücker Zoo.
URL: <https://zoo.saarbruecken.de/>.(дата звернення: 25.03.2025).

43. Kolthof F. Exploring ecovillages in rural areas. Motivations, practices and experiences of ecovillage inhabitants : master thesis. URL: <https://frw.studenttheses.ub.rug.nl/id/eprint/352>(date of access: 12.03.2025).

44. State of the art: 10 great pieces of public art in Seattle. URL: <https://www.seattletimes.com/entertainment/state-of-the-art-10-great-pieces-of-public-art-in-seattle/>. (дата звернення: 20.03.2025).

45. Sunway Lagoon. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Sunway_Lagoon. (дата звернення: 20.03.2025).

46. UN Tourism. Bringing the world closer. <https://www.unwto.org>. (дата звернення: 10.02.2025).

ДОДАТКИ

Рис. А.1. Сертифікат з неформальної освіти 2023 р.

Рис. А.2. Диплом і сертифікат переможця конкурсу захисту туристичних робіт 2025 р.

Таблиця А.1

Туристичні концепти індустриальних об'єктів світу (розробка автора)

Індустріальний об'єкт, країна розташування	Роки функціонування	Роки перебудови, та дата початку організованого туристичного використання	Спеціалізація в туризмі	Характеристика
Вапняковий кар'єр	Початок 20 ст. – 1990 р.	1990 р.	Дайвінг, рекреація, скелелазіння	штучна водойма, яка виникла в наслідок заповнення водою старого вапнякового кар'єру для дайвінгу. Складається з двох водойм, які з'єднуються між собою перемичкою та являє собою місцем для рекреації жителів Кракову.
Металургійний завод	1950 – 2000 рр.	2010 р. – створення проекту парку.	Збереження промислової спадщини	На території парку заходиться музей промислової спадщини, водно-болотні угіддя та пішохідні стежки, вертикальні зелені сади. Парк також славиться своєю стійкою інфраструктурою Територія також служить місцем для проведення лекцій та майстер класів.
Цегляна фабрика Don Valley Brick Works в місті Торнто. Канада	1889 – 1984 рр.	2010 - рік відкриття локації для туристів та місцевих жителів	Центр екологічної освіти	На території представлені екологічні стежки, ринки для локальних підприємців та малих бізнесів, а приміщення фабрики є місцями де проводяться лекції для школярів та усіх бажаючих та тему екології та сталого розвитку. Цей громадський простір зараз є всесвітньо відомою демонстрацією екологічності та екологічного дизайну. Окрім того, будівля колишньої цегельної фабрики відповідає суворим критеріям енергоефективності, збереження води, екологічних матеріалів та якості повітря в приміщенні [41]
Завод газифікації вугілля в США	1906 - 1956 рр.	1975 р.	Парк для відпочинку місцевих жителів та туристів, місце для проведення заходів, концертів.	На території знаходяться частини заводу. Деякі з них збереглись лише як руїни, а той час як інші були відреставровані та пофарбовані. Частина із них використовуються як дитячий майданчик. Парк є традиційною відправною точкою Всесвітньої вело прогулянки в Сіетлі. Територія парку становить 83 000 Парк складається із семи зон: Земляний курган, Північна галявина, Вежі, Прова, Галявина для пікніка та притулок, Ігровий сарай та Південна галявина.[44]

Соляна копальня у місті Турда, Румунія	1271- 1932 pp.	2009 р. – початок робіт з облаштування. Січень 2010 – відкриття для туристичних цілей	Центр гало терапії, популярна туристична атракція та пам'ятка індустріальної культури	лікувальні сольові зали, амфітеатр, спортивні зали для занять тенісом, боулінгом, більярдом а також колесо огляду. Проте, головна цікавинка – підземне озеро, на якому усі бажаючи можуть поплавати на човнах.
Китайський глиняний кар'єр Корнуолл, Великобританія	1830 – 1990 pp.	1996 – виникнення ідеї 1998 - початок будівництва Травень 2000 р. – офіційне відкриття	Глобальний екологічний та культурний центр	Складається центр з двох критих біомів, які знаходяться на дні кар'єру, та відкритих садів. Біом тропічного лісу – використовується для тропічних рослин, середземноморський – для помірних та посушливих рослин. Відкрити сади представляють собою помірні регіони світу зі своєю рослинністю.
Кар'єр буровугільної шахти Німча		1973 – введення в експлуатації. Першої пляжної ділянки	Рекреаційний об'єкт, найбільше штучне озеро	Якість води в озері постійно контролюється, а найглибша ділянка під час останнього замірювання становила приблизно 23 метри. Озеро активно використовується місцевими жителями для рекреації та відпочинку біля води. Через те, що в озері наявні різні види риби – воно також популярне серед рибалок.
Колишній кар'єр на горному хребті Шешань.		2000 р. – закриття кар'єру 2006 р. – викуплення земель для реалізації проекту 20 серпня 2018 р. – відкриття	Готель	Цей готель вважається одним з найбільш екологічних місць для проживання в Китаї та складається з 18 поверхів, 2 з яких – знаходяться під водою. Дах готелю знаходиться над рівнем землі та частково вкритий травою та деревами, щоб вписатися в навколишній рельєф і зберегти місцеве середовище. [37]
Clicker Tor Quarry	1932 – 1969 pp	1986 – відкриття для публіки як «Kartworld» 2009 р. – офіційне відкриття парку	Сімейний туристичний парк пригод	На території парку знаходиться 5 атракціонів: Аквапарк, Зіп, Гігантська гойдалка, Метання сокири та Картинг. Атракціони зосереджені на гравітаційних законах та мають низький вміст вуглецю з мінімальним впливом на місцеве середовище. [42]

Big Gun Quarry (США)		-	Парк пригод, місце для відпочинку на природі	Знаходиться у 160-ти річному районі Каррі в центрі Рокліна, штат Каліфорнія і є унікальним місцем для відпочинку на природі. Відвідувачі парку можуть прокотитись на зіплайні, або отримати досвід вільного падіння, покататись на байдарках в озері, або відвідати дитячу пригодницьку зону. На території парку також знаходиться амфітеатр Platinum Living Amphitheater який є локацією для численних громадських заходів.
Кар'єри з видобтку черепашнику (Франція)		14 липня 1961 р. – урочисте відкриття «Zoo des Minières» 1980 р. – перейменування на «Zoo de Doué-la-Fontaine» 2011 рік – отримання назви Біопарк з нагоди 50-ти річчя.	Біопарк, зоопарк	Зоопарк використовує унікальні особливості розташування з користю для тварин, оскільки ландшафт і рельєф кар'єру забезпечуючи схованки, печери, оглядові точки та місця для гніздування птахів. Існуюча ландшафтна структура території включає: скельні утворення, природні печери та лісові масиви. [36]
Кар'єр		До 1926 з канатна дорога 1932 р. – заснування зоопарку 1952 рік – перебудова парку після його повного нищення під час Другої світової війни	Зоопарк	Зоопарк є домом для понад 1000 тварин 160 різних видів. Основна увага приділяється тваринам африканських степів, африканських тропічних лісів, а також амазонських тропічних лісів. Як і всі наукові зоопарки, зоопарк Саарбрюккена бере участь у Європейській програмі розведення зникаючих видів (ЕЕР), яка координує програми розведення по всій Європі. Популярною атракцією є «Ночівля в зоопарку».[42]

Додаток Б

Рис. Б.1. Карта Концепту СЗТ на основі Кресівського кар'єру (розробка автора).

- ☒ Сільськогосподарські садиби
 - ☒ Садиби з якими планується співпраця 1
 - ☒ Садиби з якими планується співпраця 2
- ☐ Зонування озера
- ☐ Зонування території кар'єру
- ☐ Зонування відвалу "Біла гора"
- ☐ Інфраструктура
- ☐ Функціональні зони
- ☐ Екологічні та дидактичні стежки
- ☐ Фестивальне поле

Рис. Б.2. Сільськогосподарські садиби з якими планується співпраця кар'єру (розробка автора).

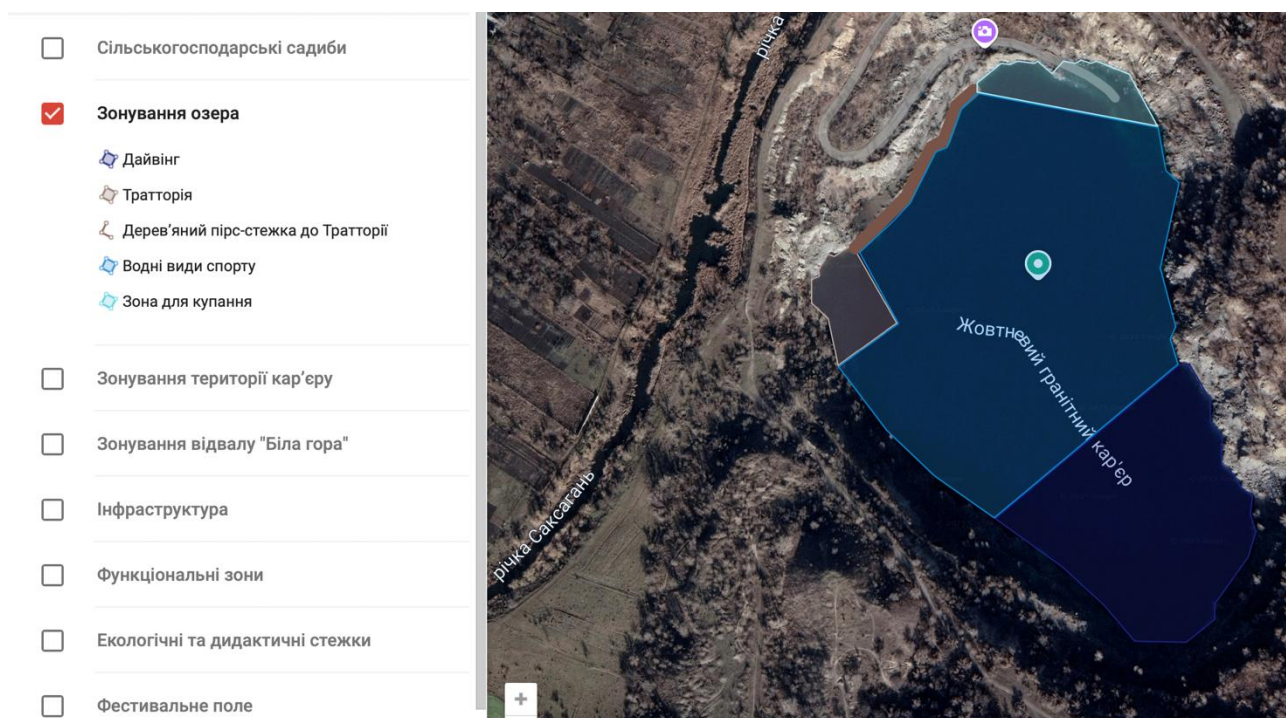

Рис. Б.3. Зонування озера (розробка автора).

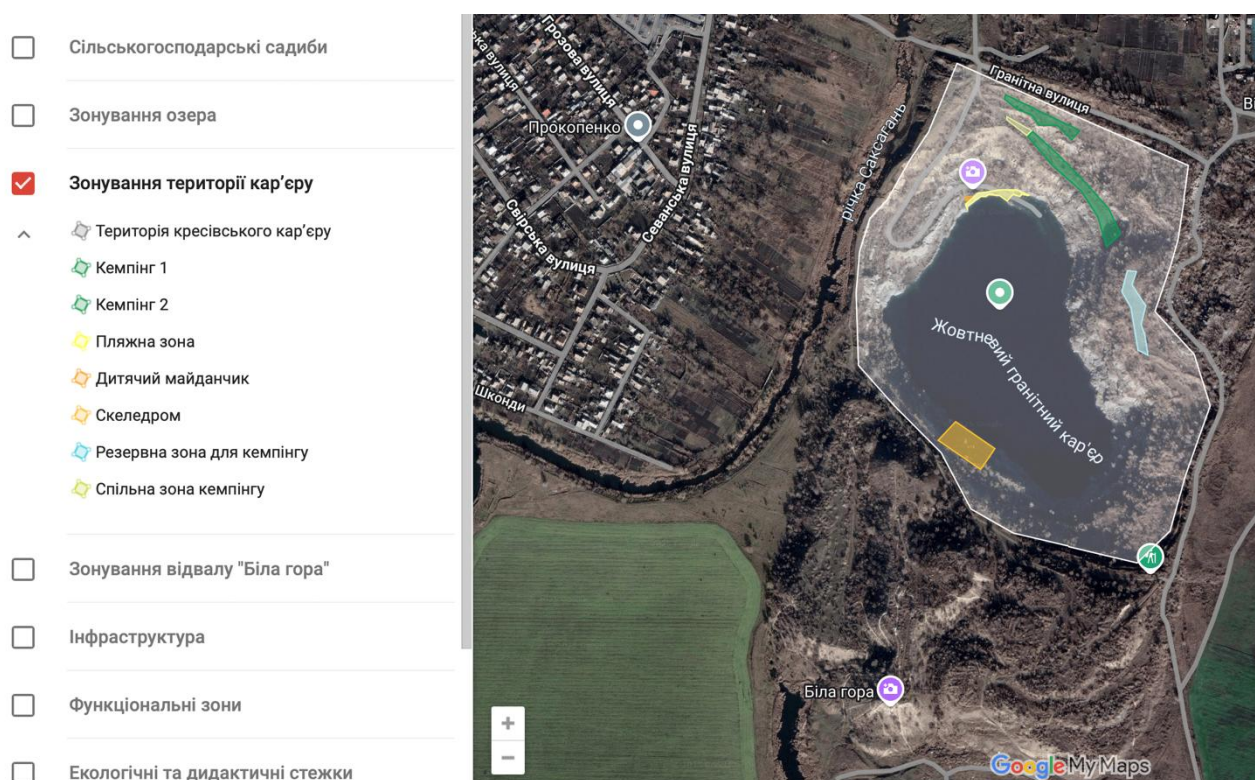

Рис.Б.4. Зонування території кар'єру (розробка автора).

- ☐ Зонування території кар'єру
- ☒ **Зонування відвалу "Біла гора"**
- ^
- Туристична зелена зона
 - Виноградник 1
 - Виноградник 2
 - Виноградник 3
 - Соняшник
 - Запашні трави
 - Запашні трави
 - Польові квіти
 - Польові квіти
 - Маунтингбайкінг
- ☐ Інфраструктура
- ☐ Функціональні зони
- ☐ Екологічні та дидактичні стежки
- ☐ Фестивальне поле

Рис. Б.5. Зонування відвалу «Біла Гора» (розробка автора).

- ☒ **Інфраструктура**
- ^
- Зона паркінгу
 - Зона головного входу
 - Паркінг
 - Рецепція
 - Прокат кемпінгового спорядження
 - Рятувальники та медичний пункт
 - Їжа та напої
 - Прокат спорядження для водних видів с...
 - Туалети та душова кемпінг 1
 - Туалет та душова кемпінг 2
 - Вбиральня
 - Вбиральня
 - Вбиральня
 - Душова
 - Душова
 - Душова
- ☐ Функціональні зони
- ☐ Екологічні та дидактичні стежки

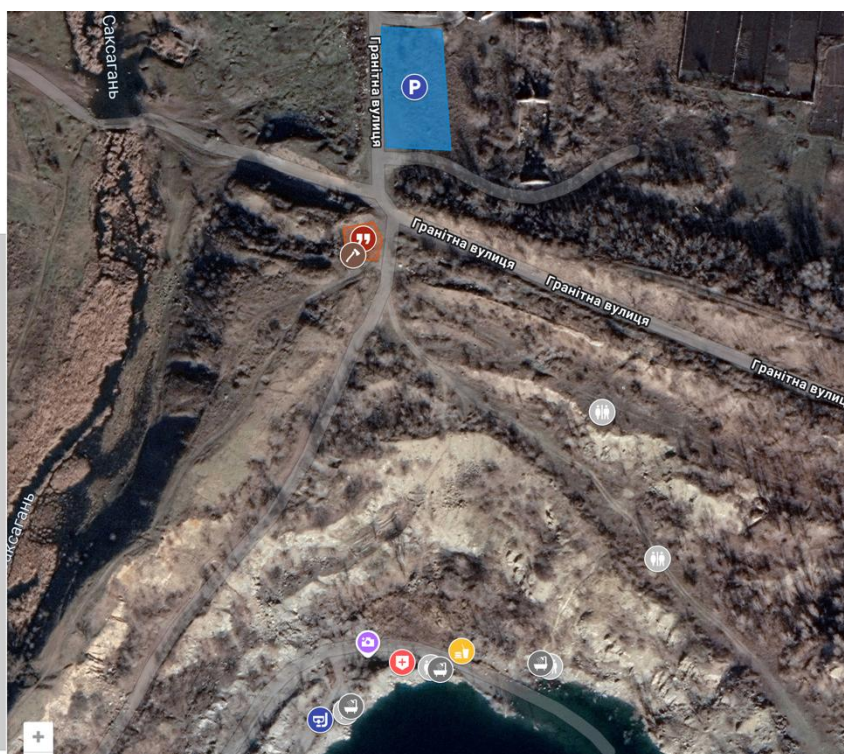

Рис. Б.6. Інфраструктура (розробка автора).

- ☐ Зонування території кар'єру
- ☐ Зонування відвалу "Біла гора"
- ☐ Інфраструктура

☒ **Функціональні зони**

- ^ ☒ Садиби СЗТ
- ☒ Садиби СЗТ
- ☒ Кемпінг 1
- ☒ Кемпінг 2
- ☒ пляж
- ☒ Дитячий майданчик
- ☒ Скеледром
- ☒ Тратторія "Granite lagoon"
- ☒ Відвал біла гора
- ☒ Виноробня

- ☐ Екологічні та дидактичні стежки

- ☐ Фестивальне поле

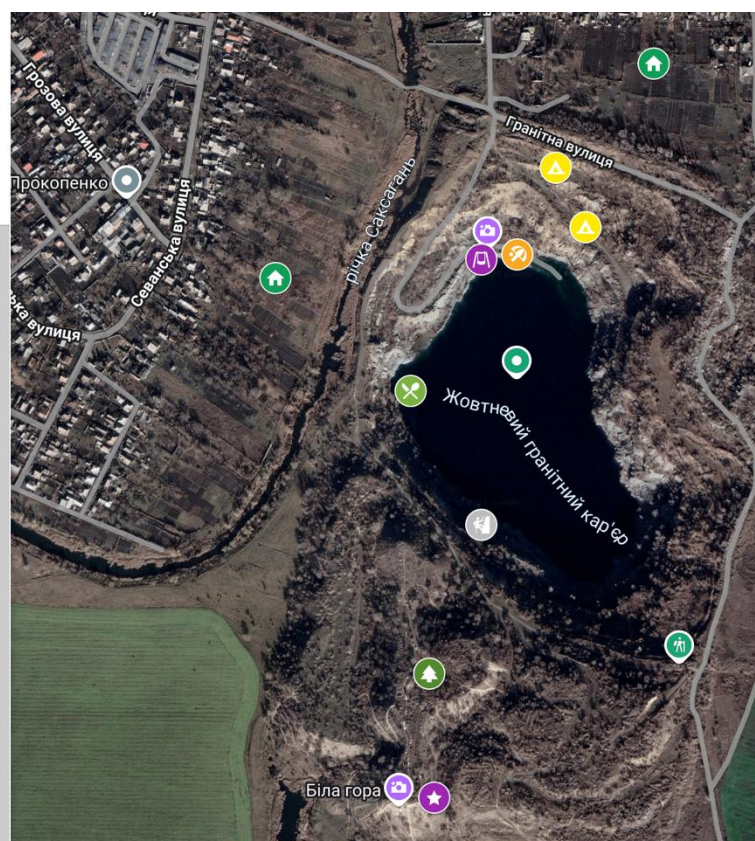

Рис. Б.7. Функціональні зони (розробка автора).

- ☐ Сільськогосподарські садиби

- ☐ Зонування озера

- ☐ Зонування території кар'єру

- ☐ Зонування відвалу "Біла гора"

- ☐ Інфраструктура

- ☐ Функціональні зони

☒ **Екологічні та дидактичні стежки**

- ☒ Екостежка "Гранітний кар'єр"
- ☒ Екостежка "Біла гора"
- ☒ Екостежка "Контрасти річки Саксагань"
- ☒ Дидактична стежка "Сільське життя"
- ☒ Дидактична стежка "В гості до сільських ..."
- ☒ Дидактична стежка "Там де росте виногр..."

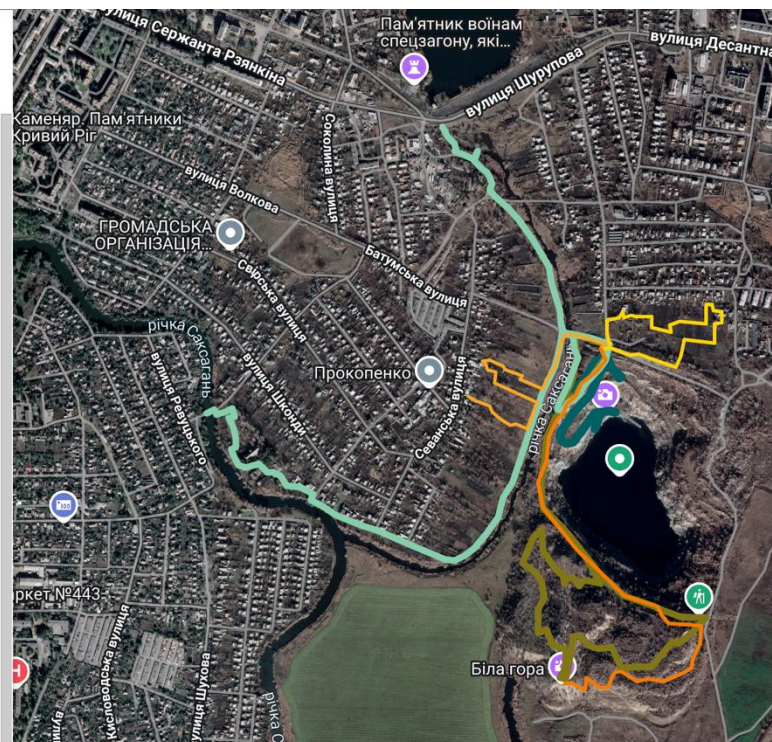

Рис. Б.8. Функціональні та дидактичні стежки (розробка автора).

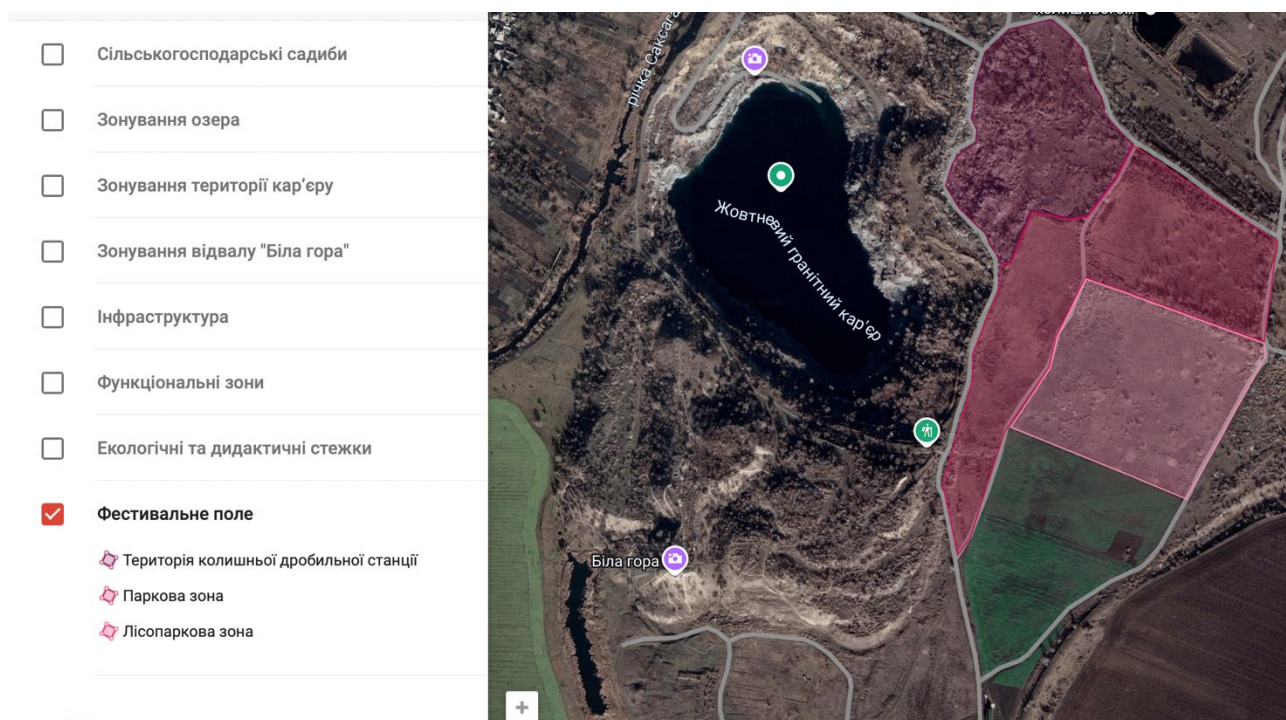

Рис. Б.9. Фестивальне поле (розробка автора).